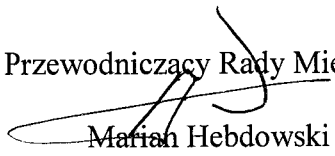

**Uchwała Nr VL/370/14
Rady Miejskiej we Włoszczowie
z dnia 18 września 2014r.**

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Włoszczowa na lata 2014-2018.

Na podstawie art. 18 ust 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. – o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013r. poz. 594, poz. 645 i poz. 1318 oraz z 2014r. poz. 379, poz. 1072), art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. – o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003r. Nr. 162, poz. 1568; z 2004r. Nr 96, poz. 959, Nr 238, poz. 2390; z 2006r. Nr 50, poz. 362, Nr 126, poz. 875; z 2007r. Nr 192, poz. 1394; z 2009r. Nr 31, poz. 206, Nr 97, poz. 804; z 2010r. Nr 75, poz. 474, Nr 130, poz. 871) Rada Miejska uchwala, co następuje:

- § 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Włoszczowa na lata 2014-2018, w brzmieniu załącznika do uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Marjan Hebdowski

UZASADNIENIE

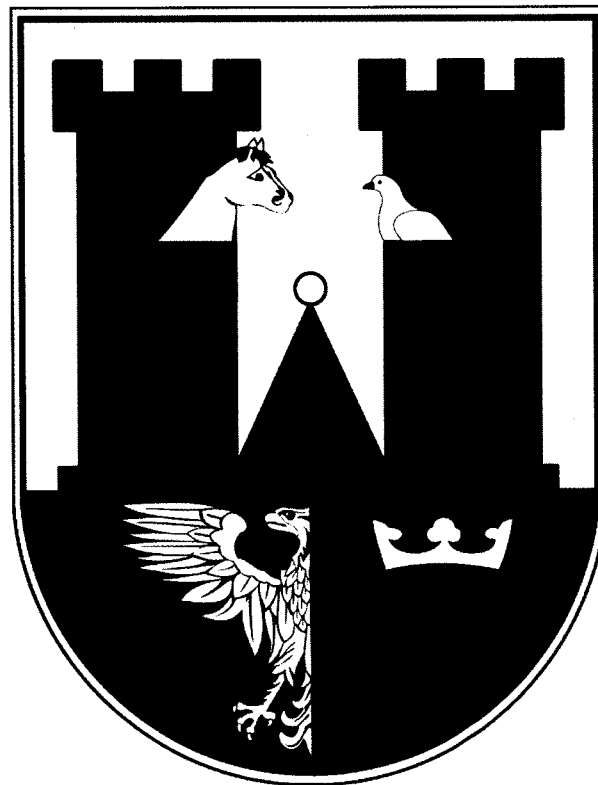
Art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2010r. Nr 234, poz. 1536) nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami. Rada Miejska przyjmuje program na okres 4 lat, po uzyskaniu pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Włoszczowa na lata 2014-2018- zawiera opis zasobów dziedzictwa kulturowego, określa kierunki, formy działań oraz propozycje zmian w zakresie opieki nad zabytkami. Jako element polityki samorządu w zakresie opieki nad zabytkami, będzie służył planowaniu i podejmowaniu oraz inicjowaniu działań zmierzających do poprawy stanu zachowania środowiska kulturowego Gminy Włoszczowa jego promowania i upowszechniania.

Pismem z dnia 3 lipca 2014r. znak: IN-UR.520.4.2014 Świętokrzyski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Kielcach przyjął program bez uwag.

Zgodnie z art. 87 ust. 4 program podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WŁOSZCZOWA NA LATA 2014- 2018

**OPRACOWANIE:
Jakub Danielski**

WŁOSZCZOWA 2014

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	3
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	4
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	12
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	12
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.....	18
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	24
5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2014- 2018 z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	24
5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	34
5.2.1. Charakterystyka gminy	34
5.2.2. Zarys historii obszaru gminy	35
5.3. Układy urbanistyczne.....	36
5.4. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	39
5.4.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków.....	39
5.4.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków.....	41
5.5. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	42
5.6. Zabytki archeologiczne oraz zabytkowe obszary.....	49
5.7. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	57
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.....	70
7. Założenia programowe	72
7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami gminy Włoszczowa	72
7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki nad zabytkami gminy Włoszczowa	73
8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	77
9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Włoszczowa.....	78
10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	79
10.1. Dotacje.....	79
10.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.....	82
10.3. Środki europejskie	84
11. Wydatki gminy Włoszczowa związane z ochroną zabytków	86
12. Bibliografia	88
13. Spis tabel.....	89

1. Wstęp

Przedmiotem gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Włoszczowa jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego gminy Włoszczowa. Celem tego opracowania jest określenie głównych zadań i kierunków działań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Niniejsze opracowanie sporządzono zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2003 nr 162 poz. 1568, ze zm.) oraz z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest przez Burmistrza, a następnie po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostaje przyjęty przez Radę Miejską. Program ogłaszany jest w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego. Sporządza się go na okres 4 lat, natomiast co 2 lata Burmistrz przedstawia Radzie Miejskiej sprawozdanie z wykonania programu.

Gminny program opieki nad zabytkami nie jest aktem prawa miejscowego, natomiast stanowi dokument uzupełniający dotychczas przyjęte akty prawa miejscowego, uwzględniając zadania z zakresu opieki nad zabytkami. Określa sposób ich realizacji, poprzez stosowne działania organizacyjne i finansowe oraz upowszechniające wiedzę o zabytkach.

Gminny program opieki nad zabytkami ma również pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania ukierunkowane są na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie ich dostępności dla mieszkańców i turystów. Gminny program opieki nad zabytkami, między innymi poprzez działania edukacyjne, ma też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2003r. nr 162 poz. 1568, ze zm.), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne, na okres czterech lat, programu opieki nad zabytkami.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy, wyznacza cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami i są one następujące:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

- **Konstytucji RP** (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r.- Dz. U. nr 78 poz. 483, ze zm.) w przepisach:
 - **Art. 5:** „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.
 - **Art. 6 ust. 1:** „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz (...) udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.
 - **Art. 86:** „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.
- **Ustawie z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. 2003 nr 162 poz. 1568, ze zm.), która jest głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce. Przy opracowaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić następujące przepisy tej ustawy:
 - **Art. 3:** który definiuje podstawowe pojęcia użyte w ustawie, takie jak: zabytek, zabytek nieruchomy, zabytek ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami, prace konserwatorskie, prace restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie, architektoniczne,

archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy, otoczenie zabytku.

W tym miejscu należy wyjaśnić pojęcie zabytku. Zabytek, jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, które są dziełem człowieka lub związane są z jego działalnością. Stanowią one świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

- **Art. 4:** objaśnia, że ochrona zabytków polega na podejmowaniu w szczególności przez organy administracji publicznej działań mających na celu: „zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie; zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków; udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków; przeciwdziałanie kradzieży, zaginięcia lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę; kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków; uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska”.

- **Art. 5:** określa, w sposób otwarty, kwestię opieki nad zabytkami: „Opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków naukowego badania i dokumentowania zabytku; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku; zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości; popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

- **Art. 6:** klasyfikuje w układzie rzeczowym przedmioty ochrony i zarazem stanowi szczegółową definicję zabytku:

„1. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:

a) krajobrazami kulturowymi,

b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,

c) dziełami architektury i budownictwa,

d) dziełami budownictwa obronnego,

e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,

f) cmentarzami,

g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,

h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (Dz. U. nr 85, poz. 539, z 1998r. nr 106 poz. 668, z 2001r. nr 129 poz. 1440 oraz z 2002r. nr 113 poz. 984),
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej”.

- **Art 7:** reguluje następujące formy ochrony zabytków:

1. Wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków.
2. Uznanie za pomnik historii, zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego.
3. Utworzenie parku kulturowego, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć, na podstawie uchwały, rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, dotyczące w szczególności: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy

ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Rejestr zabytków- dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku. Wpisy do rejestru są wolne od opłat. Skreślenie z rejestru zabytków następuje na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy lub z urzędu, na podstawie decyzji ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Na podstawie decyzji wojewódzki konserwator zabytków występuje z wnioskiem o wykreślenie wpisu z księgi wieczystej i z katastru nieruchomości. Informacja o skreśleniu ogłoszona jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wykreślenia wolne są od opłat. Zabytek ruchomy wpisuje się do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków- na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o wpisie z urzędu - w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

Pomnik historii- Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może złożyć wniosek, o którym mowa w ust. 1, po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków. Cofnięcie uznania zabytku nieruchomego za pomnik historii następuje w trybie przewidzianym dla jego uznania. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może przedstawić Komitetowi Dziedzictwa Światowego wniosek o wpis pomnika historii na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO w celu objęcia tego pomnika ochroną na podstawie Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego.

- **Art. 16 ust. 1:** wskazuje radę gminy, jako organ tworzący park kulturowy, w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi

dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Jest on tworzony na podstawie uchwały, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy. W celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem. Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony. Dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

- **Art. 17:** określa zakazy i ograniczenia dotyczące terenu parku krajobrazowego, związane z prowadzeniem robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej, zmianami sposobu korzystania z zabytków nieruchomych, umieszczaniem tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1, składowaniem lub magazynowaniem odpadów.

- **Art. 18:** „1. Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

2. W koncepcji, strategiach, analizach, planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu;
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami”.

- **Art. 19:** wskazuje, że „studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych.

2. W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1.

3. W studium i planie, o których mowa w ust. 1, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują

określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków”.

- **Art. 20:** mówi o konieczności uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego wojewódzkich i miejscowych z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

- **Art. 21:** „Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”.

- **Art. 22:** „1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków”.

- **Art. 89:** wskazuje, że „organami ochrony zabytków są:

1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;

2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków”.

- **W Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym** (Dz. U. 2013r. poz. 594 ze zm.), gdzie w art. 7 ust 1 pkt. 9 zostały określone zadania własne gminy tj.: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”. Pośrednio do ochrony zabytków odnoszą się zadania obejmujące kwestie: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, bibliotek gminnych i innych instytucji kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy.

Istotne uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, znajdują się w innych obowiązujących ustawach, w tym:

- **Ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (Dz. U. 2012r. poz. 647, ze zm.). Ustawa, określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji

rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa, mówi także, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

- **Ustawie z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane** (Dz. U. 2013r. poz. 1409 ze zm.). Normuje ona działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbioru obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, a w szczególności, m.in. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami- w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- **Ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r.- Prawo ochrony środowiska** (Dz. U. 2013r. poz. 1232, ze zm.), która mówi m.in. o tym, że ochrona środowiska polega na zachowaniu wartości kulturowych.
- **Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody** (Dz. U. 2013r. poz. 627, ze zm), której przepisy określają m. in. kompetencje dotyczące wycinki i pielęgnacji drzew, na terenach objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami** (Dz. U. 2014, poz. 518, ze zm.). W rozumieniu ustawy, celem publicznym jest między innymi: opieka nad nieruchomościami, stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa określa m.in. postępowanie wobec nieruchomości objętych prawną ochroną konserwatorską.
- **Ustawie z dnia 25 października 1991r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej** (Dz. U. 2012 poz. 406, ze zm.). Ustawa precyzuje, że działalność kulturalna polega na upowszechnianiu i ochronie kultury (art. 1 ust. 1). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawuje państwo i polega on na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami (art. 1 ust. 2). Mecenat nad działalnością kulturalną sprawują też jednostki samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4). Art. 2 ustawy wymienia formy organizacyjne działalności kulturalnej, wśród których znajdują się obok teatrów, oper, operetek, filharmonii, orkiestr, kin, muzeów, bibliotek, domów kultury, ognisk artystycznych, galerii sztuki - ośrodki badań i dokumentacji w różnych dziedzinach kultury. Jednostki samorządu terytorialnego organizują działalność kulturalną, tworząc samorządowe instytucje kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym. Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym (art. 9 ust. 1, 2). Instytucje kultury, a zwłaszcza muzea, jednostki

organizacyjne mające na celu opiekę nad zabytkami, ośrodki badań i dokumentacji, biura wystaw artystycznych, galerie i centra sztuki, FilMOTEKA Narodowa, biblioteki, domy i ośrodki kultury, świetlice i kluby, ogniska artystyczne, domy pracy twórczej prowadzą w szczególności działalność w zakresie upowszechniania kultury. Do podstawowych zadań tych instytucji należy m. in. sprawowanie opieki nad zabytkami

(art. 32 ust. 1, 2).

- **Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie** (Dz. U. 2010r. nr 234 poz. 1536, ze zm.). W ramach ustawy, gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (m. in. stowarzyszenia).

Zasady ochrony zabytków, znajdujących się w muzeach i bibliotekach, zostały określone w:

- **Ustawie z dnia 21 listopada 1996r. o muzeach** (Dz. U. 2012r. poz. 987, ze zm.). Określa podstawowe ramy i zasady funkcjonowania polskich muzeów. Według przepisów ustawy „Muzeum jest jednostką organizacyjną nie nastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest trwała ochrona dóbr kultury, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie kontaktu ze zbiorami” (art. 1).

Zgodnie z ustawą, muzeum realizuje powyższe cele poprzez:

- „1) gromadzenie dóbr kultury w statutowo określonym zakresie,
- 2) katalogowanie i naukowe opracowywanie zgromadzonych muzealiów,
- 3) przechowywanie gromadzonych dóbr kultury, w warunkach zapewniających im właściwy stan zachowania i bezpieczeństwo, oraz magazynowanie ich w sposób dostępny do celów naukowych,
- 4) zabezpieczanie i konserwację muzealiów oraz, w miarę możliwości, zabezpieczanie stanowisk archeologicznych oraz innych nieruchomych obiektów kultury materialnej i przyrody,
- 5) urządzanie wystaw,
- 6) organizowanie i prowadzenie badań, ekspedycji naukowych oraz prac wykopaliskowych,
- 7) prowadzenie działalności edukacyjnej,
- 8) udostępnianie zbiorów do celów naukowych i edukacyjnych,
- 9) zapewnianie właściwych warunków zwiedzania i korzystania ze zbiorów,
- 10) prowadzenie działalności wydawniczej” (art. 2).

Gmina jako podmiot tworzący (lub przejmujący) muzeum zobowiązana jest do:

- 1) zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeum,
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom,
- 3) sprawowania nadzoru nad muzeum (art. 6 ust. 4).

- **Ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach** (Dz. U. 2012r. poz. 642, ze zm.). Mówi, iż biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe, służą zachowaniu dziedzictwa narodowego. Biblioteki organizują i zapewniają dostęp do zasobów dorobku nauki i kultury polskiej oraz światowej.

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- **Ustawie z dnia 14 lipca 1983r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach** (Dz. U. 2011r. nr 123, poz. 698, ze zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Dokumenty, do których odwołuje się program opieki nad zabytkami połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia, plany i programy.

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Włoszczowa zbieżny jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

- **Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami**

Tezy do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, opracowane przez zespół Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury pod przewodnictwem prof. dr hab. Bogumiły Rouby, są niezwykle ważnym dokumentem, związanym z ochroną zabytków w Polsce. W dokumencie tym zapisano m.in.: „Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. (...) Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem ważnym w interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki”.

W opracowaniu zostały zawarte cele i zadania dla Programu Krajowego. Stwierdzono, że „celem Programu jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce”.

Za istotne, uznano przypomnienie podstawowych zasad konserwatorskich porządkujących sferę ochrony zabytków, które dotyczą konserwatorów, pracowników

urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników, w tym duchownych.

Podstawowe zasady konserwatorskie:

- Zasady *primum non nocere* (z łac.- po pierwsze nie szkodzić);
- Zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych);
- Zasady minimalnej niezbędnej ingerencji;
- Zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco;
- Zasady czytelności i odróżnialności ingerencji;
- Zasady odwracalności metod i materiałów;
- Zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

W dokumencie do opracowania krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wyznaczone zostały następujące założenia w zakresie:

- Uwarunkowań dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami: określenie stanu zabytków: nieruchomych, ruchomych i archeologicznych oraz stanu zabytków techniki, pomników historii i obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO. Dodatkowo ocena stanu służb związanych z ochroną i opieką nad zabytkami i stan uregulowań finansowych, organizacyjnych i prawnych.
 - Działań o charakterze systemowym: powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną, ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa; przygotowanie strategii i głównych założeń ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadzenie jej do polityk sektorowych.
 - Systemu finansowania: stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.
 - Dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania: co oznacza ujednolicenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych.
 - Kształcenia i edukacji: kształcenie profilaktyczne, podyplomowe i system uznawalności wykształcenia, edukacja społeczeństwa, edukacja właścicieli i użytkowników.
 - Współpracy międzynarodowej: współpraca z instytucjami i organizacjami, współpraca w obszarze Europy Środkowej.
- **Narodowy Program Kultury „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004- 2013”**
 Narodowy Program Kultury „Ochrona Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004- 2013”, przyjęty przez Radę Ministrów 21 września 2004 r. Jest to dokument, opracowanym w celu wdrożenia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury. Główną przesłanką do sformułowania tego programu jest uznanie zasobów dziedzictwa za podstawę rozwoju kultury i upowszechniania kultury, a także za potencjał regionów,

służący wzrostowi konkurencyjności regionów dla turystów, inwestorów i mieszkańców.

Określa on działania na lata 2004- 2013 wytyczając następujące strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno- finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami;
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa;
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służby konserwatorskiej;
- ograniczenia uznaniowości konserwatorów poprzez nałożenie na nich odpowiedzialności za niezgodne z prawem postępowanie;
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zabytków nieruchomych.

• **Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004- 2013 wraz z Uzupełnieniem na lata 2004- 2020**

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004- 2013, przyjęta przez Radę Ministrów 21 września 2004r., rozwinięta w 2005r., poprzez przygotowane przez Ministerstwo Kultury uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004- 2020, jest podstawowym dokumentem rządowym, w którym w oparciu o rzetelną analizę podjęto próbę określenia zasad polityki kulturalnej państwa w warunkach rynkowych. Stanowi ona podstawę do dalszych systemowych rozwiązań w dziedzinie kultury. Misją tej strategii jest „zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów”.

Uznając kulturę za jeden z podstawowych czynników rozwoju regionów zapisano w strategii następujące priorytety:

- wzrost efektywności zarządzania kulturą;
- wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;
- wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dóbr i usług kultury;
- poprawa warunków działalności artystycznej;
- efektywna promocja twórczości;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;
- zmniejszenie luki cywilizacyjnej przez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004- 2020 wprowadza programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

W programie wyróżnione zostały dwa komplementarne priorytety:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych oraz rozwój kolekcji muzealnych. Podstawowym celem priorytetu jest poprawa stanu zachowania zabytków, kompleksowa ich rewaloryzacja, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji, zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę.

- zadania związane z zakupami dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych, zakupami starodruków i archiwaliów, konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych, wspieraniu rozwoju muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych.

- **Strategia Rozwoju Kraju 2020- Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo**

Strategia Rozwoju Kraju 2020 została uchwalona przez Radę Ministrów dnia 25 września 2012 r. Jest to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne, w których będą się koncentrować główne zadania:

1. Sprawne i efektywne państwo;
2. Konkurencyjna gospodarka;
3. Spójność społeczna i terytorialna.

W Strategii pojawiają się zapisy mówiące o wprowadzeniu obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną między innymi dziedzictwa kulturowego (Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, Priorytet I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego).

Drugim ważnym, podkreślonym przez strategię obszarem jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie właściwego ich przechowywania (Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych, Priorytet II.5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych; Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Priorytet III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych).

Ponadto wspierany będzie rozwój infrastruktury społecznej - w tym infrastruktury kulturalnej- oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co stanowi ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności gminy (Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja

przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych, Priorytet III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich).

• **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2013- 2016**

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2013- 2016, jest to dokument, który jest inicjowany i opracowywany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Krajowy Program wpisuje się w system dokumentów planistycznych państwa jako instrument wykonawczy dla Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020. Jednym ze strategicznych założeń Krajowego Programu jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Uzupełnieniem Krajowego Programu jest system współfinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków. W Krajowym Programie dokonano diagnozy stanu ochrony zabytków w Polsce w trzech podstawowych płaszczyznach: organizacji i zadań organów ochrony zabytków, stanu zachowania zabytków, w tym roli i znaczenia rejestru zabytków oraz systemów informacji o zabytkach, komunikacji, porozumienia i współpracy w obszarze ochrony zabytków.

W oparciu o diagnozę, przeprowadzono analizę SWOT i w ścisłym powiązaniu z jej wynikami oraz w powiązaniu ze Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego sformułowano cel główny: Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Dla realizacji celu głównego opracowano trzy cele szczegółowe:

- wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce,
- wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków,
- tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

Rozwiązaniem porządkującym zagadnienia przedstawione w Krajowym Programie i uwzględnionym na każdym etapie prac nad dokumentem, są zagadnienia horyzontalne: tematy wiodące, których problematyka została poruszona w co najmniej dwóch obszarach diagnozy oraz dwóch celach szczegółowych. Są to:

- podniesienie sprawności i skuteczności działań organów ochrony zabytków, w tym jakości merytorycznej decyzji administracyjnych (szkolenia, standaryzacja działań);
- porządkowanie rejestru zabytków oraz stworzenie wiarygodnej metodologicznie diagnozy stanu zachowania zabytków nieruchomych;
- zwiększenie uspołecznienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami; budowanie przez organy ochrony zabytków partnerskich relacji z obywatelami, jak i propagowanie postaw współodpowiedzialności społecznej za zachowanie zabytków (współpraca z mediami, wykorzystywanie mediów elektronicznych, konkursy, itp.);
- wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków;

- zwiększenie zaangażowania samorządów (gmin) w ochronę i opiekę nad zabytkami oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych jako skutecznej formy ochrony zabytków.

- **Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030 (KPZK 2030)**

Koncepcja zagospodarowania przestrzennego kraju 2030, przyjęta została uchwałą nr 239 Rady Ministrów dnia 13 grudnia 2011r. Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Koncepcja ta kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Koncepcja formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. W znacznie większym stopniu niż dotychczas uwzględnia problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej.

Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano:

- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu,
- wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na terenach o niższym reżimie ochronnym,
- wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich;
- wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni: starych dzielnic mieszkaniowych, obiektów poprzemysłowych, pokolejowych, opuszczonych wsi przez przyjęcie regulacji z zakresu rewitalizacji obszarów miejskich i starych zasobów mieszkaniowych.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Dokumenty opracowane na poziomie województwa i powiatu:

- **Program opieki nad zabytkami w województwie świętokrzyskim na lata 2007 - 2011**

Program opieki nad zabytkami w województwie świętokrzyskim na lata 2007 - 2011, przyjęty został uchwałą nr VIII/149/07 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 2 lipca 2007r. Program ten, ma na celu zapewnienie aktywnej rewaloryzacji, ochronę i lepsze wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego, które znajdują się na terenie województwa świętokrzyskiego oraz zmianę świadomości mieszkańców. W programie zostały wyznaczone trzy cele strategiczne oraz metody realizacji tych celów:

Cel strategiczny I: Wieś i miasteczko- właściwe ukierunkowanie prac planistycznych i ich realizacja dążąca do zachowania starych układów ruralistycznych oraz walorów tradycyjnych wsi jako wyróżniki tożsamości regionu.

Cel strategiczny II: Krajobraz kulturowy w powiązaniu z układami urbanistycznymi w oparciu o granice parków kulturowych oraz szlaków turystycznych- realizacja poprzez tworzenie parków kulturowych, które stanowią element ograniczający zniekształcanie krajobrazu kulturowego i naturalnego, oraz przeznaczanie środków finansowych na działania wpływające na poprawę stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

Cel strategiczny III: Dziedzictwo żywe (dokumentowanie, promocja, edukacja i popularyzacja), związana z dziedzictwem kulturowym- utrzymanie walorów krajobrazu kulturowego opierać się musi na wykreowaniu odpowiedniego poziomu świadomości społeczeństwa i lokalnej tożsamości kulturowej. W związku z tym, powinna nastąpić intensyfikacja działań edukacyjnych i popularyzatorskich prowadzonych w województwie, poszczególnych powiatach, miastach oraz gminach.

- **Program opieki nad zabytkami województwa świętokrzyskiego na lata 2013- 2016**

Program opieki nad zabytkami województwa świętokrzyskiego na lata 2013 - 2016, przyjęty został uchwałą nr XXIX/524/13 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 25 marca 2013r. W programie wyznaczono cel generalny, 3 cele szczegółowe (strategiczne) wraz z kierunkami działań i zadaniami, których realizacja ma służyć osiągnięciu celu generalnego.

Cel generalny: Ochrona i zachowanie materialnego oraz niematerialnego dziedzictwa kulturowego województwa świętokrzyskiego.

Cele szczegółowe:

1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa oraz krajobrazu kulturowego.

Kierunki działań:

- rozpoznanie i dokumentacja zasobów zabytkowych;

- ochrona zabytków ruchomych;
- ochrona zabytków nieruchomych;
- ochrona zabytków archeologicznych,
- ochrona zabytkowych układów architektonicznych,
- stwarzanie warunków dla powstania i rozwoju parków kulturowych oraz ochrona krajobrazu kulturowego.

2. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kultowego.

Kierunki działań:

- poprawa dostępu do zasobów dziedzictwa;
- promocja zasobów dziedzictwa kulturowego;
- wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionalnym.

3. Tworzenie warunków do wzmacniania tożsamości regionalnej w oparciu o dorobek kultury materialnej i niematerialnej.

Kierunki działań:

- kultywowanie tradycji w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego;
- popularyzacja wiedzy o dziedzictwie kulturowym.

• Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego

Strategia rozwoju województwa jest nadrzędnym dokumentem wyznaczającym cele i główne kierunki rozwoju regionu. Składa się ona z dwóch dokumentów:

Pierwszy dokument- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego, została przyjęta uchwałą nr XIV/225/2000 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30 czerwca 2000r. Strategia ta, stanowi całościową koncepcję rozwoju województwa w kilkunastoletnim horyzoncie czasowym (do roku 2015). Drugi dokument- Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, przyjęta uchwałą nr XLII/508/06 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 października 2006r.

Celem generalnym polityki samorządu w perspektywie kilkunastu lat uznaje kwestię wzrostu atrakcyjności województwa świętokrzyskiego jako podstawy zintegrowanego rozwoju w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Jednym z wymienionych celów strategicznych, prowadzących do osiągnięcia celu generalnego, jest cel nr 3: ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury. „Wzrost atrakcyjności województwa warunkowany jest przestrzeganiem europejskich standardów jakości ochrony środowiska przyrodniczego oraz ochrony dziedzictwa kulturowego. Poprawa stanu środowiska oraz zachowanie potencjału przyrodniczego i jego promocja stwarza szanse na zrównoważony rozwój regionu”. Dla tego celu, sformułowano 3 najważniejsze priorytety wraz z kierunkami działań. Priorytet nr 2: Ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturowego, wskazuje na następujące kierunki działania, które związane są bezpośrednio z ochroną i opieką zabytków:

- zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków;

- modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury;
 - zwiększanie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości;
 - poprawa warunków funkcjonowania instytucji artystycznych;
 - poprawa warunków funkcjonowania bibliotek w szczególności naukowych i akademickich oraz zwiększenie dostępności do nowoczesnych usług bibliotecznych, z wykorzystaniem technologii informatycznych;
 - wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury;
 - poprawa dostępności mieszkańców do oferty kulturalnej poprzez wspieranie instytucji poszerzających ofertę programową umożliwiającą aktywne uczestnictwo w życiu kulturalnym;
 - tworzenie nowych miejsc pracy związanych z ochroną i udostępnianiem dziedzictwa kulturowego.
- **Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006 - 2014**

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006 - 2014, przyjęta została uchwałą nr XXV/404/06 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 6 lutego 2006r. W strategii wymieniono i opisano walory turystyczne województwa świętokrzyskiego. W analizie walorów turystycznych regionu (rozdział 4, podpunkt 4.1.2.2), zwrócono szczególną uwagę na walory antropogeniczne, będące efektem działalności człowieka. Zabytkowe obiekty, muzea, wpływają na wzrost atrakcyjności turystycznej terenu. Województwo świętokrzyskie pod kątem turystyki, posiada bogate, zróżnicowane walory naturalne i kulturowe, a potencjał małych miejscowości, wsi i miasteczek nie jest odpowiednio wykorzystywany. W związku z tym, należy podjąć działania, aby ten stan zmienić i stworzyć zintegrowaną ofertę turystyczną województwa przy wykorzystaniu potencjału regionu.
 - **Program promocji wraz z regionalnym systemem informacji turystycznej dla województwa świętokrzyskiego (na lata 2008- 2013)**

Program promocji wraz z regionalnym systemem informacji turystycznej dla województwa świętokrzyskiego (na lata 2008- 2013), przyjęty został uchwałą nr XVI/301/08 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30 czerwca 2008r.

Program jest szczegółowym opracowaniem priorytetu 5- „Opracowanie zintegrowanego i skutecznego systemu promocji i marketingu”- Strategii Rozwoju Turystyki w województwie świętokrzyskim. Obejmuje rozwiązania w zakresie promocji regionu, w tym informacji turystycznej i badań rynku turystycznego. Dokument podzielony jest na dwie zasadnicze części- analityczną i planistyczną. Część analityczna przedstawia aktualny stan promocji i informacji turystycznej na terenie województwa świętokrzyskiego. Część planistyczna to definiuje grupy docelowe i wskazuje zadania służące do realizacji celów.

- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Świętokrzyskiego**

Program promocji wraz z regionalnym systemem informacji turystycznej dla województwa świętokrzyskiego, przyjęty został uchwałą nr XXIX/399/02 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 kwietnia 2002r. Plan skazuje na własną, ukształtowaną na przestrzeni dziejów specyfikę kulturową regionu świętokrzyskiego o istotnym potencjale turystycznym, który nie jest w pełni wykreowany i wykorzystywany.

Podstawową słabością turystyki jest niedoinwestowanie oraz mało skuteczny marketing i promocja regionu, wąski zakres proponowanych usług oraz zbyt niski ich poziom. Autorzy planu, zwracają także uwagę, na ciągle jeszcze tkwiące w zasobach kultury rezerwy w dotychczas nie do końca przebadanym pod kątem zachowanych walorów tradycyjnej zabudowy podmiejskiej, wiejskiej i małej architektury kultowej, wartościowych układów ruralistycznych, komponowanego krajobrazu zabytkowego i harmonijnego krajobrazu kulturowego, pozostałości zabytków techniki, stanowisk archeologicznych, historycznych pól bitewnych, miejsc pamiątkowych związanych z życiem i działalnością postaci historycznych itp.

Głównym celem polityki przestrzennej w zakresie zagospodarowania zasobów dziedzictwa kulturowego powinna być „skuteczniejsza ochrona i rewaloryzacja tych zasobów oraz racjonalne ich udostępnienie z myślą o poszerzaniu wiedzy, zwłaszcza młodego pokolenia, świadomości historycznej obywateli, a także wykorzystaniu jako czynnika rozwoju gospodarczego i promocji”. Ważnym zadaniem, będzie także wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w procesie pobudzania i utrwalania tożsamości regionalnej ogółu mieszkańców przy jednoczesnym zachowaniu i kultywowaniu specyfiki lokalnej i subregionalnej.

Biorąc pod uwagę powyższe cele i uwarunkowania samorząd województwa ustalił listę zadań priorytetowych:

- tworzenie warunków do ochrony krajobrazu kulturowego i pojedynczych zabytków przed zniszczeniem i dewaloryzacją- przestrzenne oddalanie lub likwidacja źródeł dewaloryzacji;
- objęcie ochroną prawną obszarów o najcenniejszych walorach dziedzictwa kulturowego;
- tworzenie warunków do udostępnienia dziedzictwa kulturowego na cele turystyczne i promocyjno- kulturotwórcze;
- wkomponowanie walorów dziedzictwa kulturowego we współczesne struktury funkcjonalno- przestrzenne i środowiskowe;
- utrzymanie i restytucja specyfiki kulturowej województwa, głównego elementu tożsamości regionalnej i wyróżnika regionu w procesie integracji z Unii Europejskiej.

- **Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2011- 2015 z perspektywą do roku 2019.**

Program ochrony środowiska dla województwa świętokrzyskiego na lata 2011 - 2015 z perspektywą do roku 2019, przyjęty został uchwałą nr XII/211/11 przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego dnia 12 października 2011r.

Program ten, jest aktualizacją poprzedniej edycji Programu ochrony środowiska. W programie na podstawie aktualnego stanu środowiska i źródeł zagrożeń w poszczególnych komponentach środowiska, określono:

- strategię działań dla poprawy stanu środowiska w perspektywie do 2019 r.;
- wojewódzkie priorytety ekologiczne i przedsięwzięcia priorytetowe, planowane do realizacji w latach 2011- 2015;
- monitoring realizacji programu;
- aspekty finansowe wdrażania programu.

Strategia działań dla poprawy stanu środowiska, zawiera cele średniookresowe do 2019r., kierunki działań do 2015r. i najważniejsze działania, ujęta jest w następujących zagadnieniach:

- ochrona zasobów naturalnych;
- poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- kierunki działań systemowych.

Priorytety ekologiczne, wyznaczone zostały dla następujących obszarów działania:

- ochrona zasobów naturalnych;
- jakość powietrza;
- ochrona wód i gospodarka wodna;
- gospodarka odpadami;
- oddziaływanie hałasu;
- oddziaływanie pól elektromagnetycznych;
- edukacja ekologiczna;
- poważne awarie.

- **Program ochrony środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego na lata 2012 - 2015 z perspektywą do roku 2019.**

Program ochrony środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego na lata 2012- 2015 z perspektywą do roku 2019, przyjęty został uchwałą nr XIX/101/12 Rady Powiatu Włoszczowskiego z dnia 26 marca 2012r. Program stanowi aktualizację dokumentu programowego opracowanego na lata 2007- 2011, przyjętego uchwałą nr XII/68/07 Rady Powiatu Włoszczowskiego z dnia 13 grudnia 2007r.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego jest dokumentem planowania strategicznego, stawiającym cele i definiującym główne kierunki polityki ekologicznej samorządu powiatu i określającym wynikające z niej działania.

Długoterminowym celem Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego jest dążenie do zrównoważonego rozwoju Powiatu, gdzie ochrona

środowiska stanowi nierozłączną część procesów rozwojowych i jest rozpatrywana razem z nimi. Biorąc pod uwagę przeprowadzoną analizę stanu aktualnego środowiska oraz ocenę zagrożeń i możliwości rozwoju gospodarczego powiatu, jako cel nadrzędny polityki ekologicznej Powiatu Włoszczowskiego przyjęto: Kompleksowa poprawa stanu środowiska przyrodniczego powiatu włoszczowskiego zmierzająca do realizacji zasad ekorozwoju.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Włoszczowskiego obejmuje szereg elementów jak:

- charakterystyka ogólna powiatu z zaznaczeniem jego rolniczego charakteru.
- charakterystyka stanu aktualnego środowiska przyrodniczego na obszarze powiatu w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska.
- obserwowane oraz przewidywane zagrożenia stanu środowiska przyrodniczego na obszarze powiatu.
- cele ekologiczne postawione do osiągnięcia dla poszczególnych komponentów środowiska.
- kierunki działań zmierzające do poprawy stanu środowiska.
- uwarunkowania realizacyjne programu w zakresie koordynacji działań, źródeł finansowania oraz w zakresie zarządzania środowiskiem.
- zasady monitorowania efektów wdrażania programu.

- **Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego**

Obecnie trwają prace nad opracowaniem dokumentu- Strategia Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego na lata 2014- 2020. Opracowanie nowego dokumentu rozpocznie się po przyjęciu nowej Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020. Będzie to kontynuacja Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego opracowanej w 2001r.

Strategia Rozwoju Powiatu to wieloletni plan pokazujący najważniejsze cele, które trzeba zrealizować w określonym czasie, a także sposoby ich realizacji (metody, działania). Posiadanie Strategii ma istotne znaczenie dla szans pomyślnego rozwoju samorządu lokalnego. Stanowi ona istotną przesłankę pozytywnych, pożądanых zmian, ułatwiając władzy samorządowej podejmowanie właściwych decyzji rozwojowych.

- **Plan rozwoju lokalnego powiatu włoszczowskiego**

Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Włoszczowskiego na lata 2004- 2006 został dezaktualizowany. Opracowanie nowego dokumentu rozpocznie się po aktualizacji Strategii Rozwoju Powiatu Włoszczowskiego.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami na lata 2014- 2018 z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Gminny program opieki nad zabytkami gminy Włoszczowa zgodny jest z dokumentami:

- **Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Włoszczowa**

Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Włoszczowa, przyjęty uchwałą nr XV/121/04 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 29 lipca 2004r. Plan Rozwoju Lokalnego określa cele, kierunki i działania oraz wysokość środków przeznaczonych na realizację programów w ramach polityki regionalnej Miasta i Gminy Włoszczowa, które będą uruchamiane z udziałem funduszy strukturalnych w pierwszym okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej, tj. w latach 2004- 2006 oraz w kolejnym okresie programowania Unii Europejskiej w latach 2007- 2013. Zasady wdrażania programów opierają się na regulacjach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz krajowych regulacjach dotyczących finansów publicznych, pomocy publicznej i podziału odpowiedzialności w prowadzeniu i realizacji polityki regionalnej pomiędzy rządem, a samorządem terytorialnym.

Plan Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Włoszczowa jako dokument podlega analizie pod względem wewnętrznej spójności i zgodności z dążeniami do długofalowego, zrównoważonego i harmonijnego rozwoju gminy. Diagnoza ma służyć nie tylko identyfikowaniu potencjałów i zagrożeń, ale również ma być informatorem o gminie.

Zgodnie z założeniami Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Włoszczowa generalnym, celem rozwoju gminy jest: Tworzenie warunków stymulujących wzrost jakości życia społeczności lokalnej.

W programie opisano szczegółowo stanu krajobrazu dziedzictwa kulturowego, w tym dołączono wykaz obiektów zabytkowych.

Problemy sfery turystyczno - kulturowej:

1. Niepełne wykorzystanie potencjału turystyczno- rekreacyjnego gminy.
2. Zły stan techniczny większości obiektów zabytkowych.
3. Relatywny spadek nakładów budżetowych na kulturę i turystykę.
4. Brak bazy wypoczynkowo-turystycznej i rekreacyjnej.
5. Brak infrastruktury turystycznej- parkingów turystycznych, mini informacji turystycznej, oznakowania szlaków pieszych, ścieżek dydaktycznych i inne.
6. Brak związków turystycznych i ekologicznych międzygminnych.
7. Brak zintegrowanego programu w zakresie stymulowania rozwoju i promocji turystycznej gminy.

- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Włoszczowa**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Włoszczowa, przyjęte zostało uchwałą nr XXXV/288/13 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 14 listopada 2013r. Opracowane studium, jest kontynuacją Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy przyjętego uchwałą nr XXV/242/02 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 20 marca 2002r., oraz zmiana nr I, przyjęta uchwałą nr VII/48/11 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 12 maja 2011r.

Jest to najważniejszy dokument planistyczny, który określa kierunki polityki przestrzennej prowadzonej przez samorząd.

Przedmiotem studium są dwojakiego rodzaju treści:

- treści związane ze stanem istniejącym- diagnoza aktualnej sytuacji gminy i uwarunkowań jej rozwoju;
- treści określające kierunki rozwoju przestrzennego i zasady polityki przestrzennej, a więc podstawowe reguły działania w przestrzeni przyjęte przez samorząd.

Głównym celem rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Włoszczowa jest: poprawa warunków życia ludności oraz jej zrównoważony rozwój oparty między innymi o ład przestrzenny.

W studium, w ramach uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy, wymieniono obiekty chronione, znajdujące się na terenie miasta i gminy: rezerваты przyrody, pomniki przyrody, lasy ochronne, obszary objęte Programem Natura 2000. W studium, poświęcono uwagę terenom zespołów i obiektów zabytkowych (dołączono wykaz obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru, wykaz pozostałych obiektów zabytkowych).

W studium wymieniono zespoły i obiekty zabytkowe znajdujące się na terenie gminy Włoszczowa, które stanowią dobra kultury i objęte są ustawową ochroną prawną, która polega na zabezpieczeniu przed ich niszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją, na zapewnieniu im warunków trwałego zachowania, niezbędnej konserwacji, rewaloryzacji lub odbudowy. Naruszenie stanu i otoczenia zabytków dopuszczalne jest jedynie za zezwoleniem władz konserwatorskich.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- parków kulturowych.

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;

- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

W studium i planie, ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej na terenie miasta i gminy Włoszczowa:

- Strefa A- pełnej ochrony konserwatorskiej, która obejmuje obszary szczególne wartościowe o bardzo dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej do bezwzględneho zachowania. W strefie tej zakłada się bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich i konieczność uściślenia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego polityki ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Strefa B- ochrony konserwatorskiej, która obejmuje obszary podlegające rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania, substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. Możliwe są tu modyfikacje układu funkcjonalno - przestrzennego, przy czym zakres wymagań konserwatorskich i ramy dopuszczalnej ingerencji współczesnej urbanistyki muszą być określone indywidualnie dla każdego zespołu.
- Strefa E- ochrony ekspozycji, która obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych, głównie poprzez wyznaczenie terenów wyłączonych spod zabudowy lub określenia jej nieprzekraczalnych gabarytów albo założenia tzw. „bram” ekspozycyjnych.
- Strefa K- ochrony krajobrazu i panoram, która obejmuje obszar krajobrazowy integralnie związany z zespołem zabytkowym.

Teren gminy Włoszczowa jest częściowo rozpoznany przez archeologiczne badania powierzchniowe, pozwalające na udokumentowanie części zasobów tej kategorii zabytków, dzięki czemu można określić warunki ich ochrony w oparciu o badania Archeologicznego Zdjęcia Polski. Dla udokumentowanych stanowisk archeologicznych zostały ustalone strefy ochrony konserwatorskiej, które powinny służyć umiejętnemu kształtowaniu środowiska, godząc zamierzenia inwestycyjne z koniecznością zachowania i dokumentowania dziedzictwa przeszłości.

Archeologiczne strefy ochrony konserwatorskiej:

- Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej- obiekty wpisane do rejestru zabytków.
- Strefa archeologicznej ochrony biernej. Obejmuje obiekty i stanowiska

archeologiczne.

Ponieważ ingerencja w struktury i nawarstwienia archeologiczne powoduje ich nieodwracalne zniszczenie, dlatego istnieje konieczność podporządkowania wszelkich przyszłościowych zamierzeń inwestycyjnych oraz prac projektowych i wykonawczych na obszarze archeologicznej strefy ochrony biernej, ustaleniom i wytycznym Świętokrzyskiego Konserwatora Zabytków, co wiąże się z koniecznością stosownych uzgodnień na etapie planowania, projektowania i wykonawstwa. W/w warunek nie dotyczy obiektów wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych, przeznaczonych do bezwzględneho zachowania dla przyszłych pokoleń. Istnieje zakaz prowadzenia wszelkiej działalności mogącej naruszyć stan istniejący tego typu obiektów. Wszelkie prace przy zabytkach, w tym nadzory i badania archeologiczne na terenie gminy Włoszczowa mogą być prowadzone jedynie przez dyplomowanego archeologa na podstawie zezwolenia wydanego przez Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Włoszczowa**

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Włoszczowa, przyjęta została uchwałą nr XIX/192/2001 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 26 kwietnia 2001r. Strategia rozwoju określa uporządkowany układ działań zmierzających do osiągnięcia określonych preferencji wyrażonych w celach uwzględniających rzeczywisty stan gospodarki danego i warunki życia jego mieszkańców a także aspiracje w tym zakresie. Zawiera elementy szybkozmienne i wolnozmienne. Strategia rozwoju miasta i gminy jest planistycznym dokumentem otwartym w dwojakim znaczeniu. Jest otwarta ze względu na ciągłe możliwości aktualizacji uwarunkowań oraz ze względu na niedomknięty zbiór działań operacyjnych, w tym propozycji programowych i nieoprogramowanych jeszcze zadań.

W strategii opracowana została analiza SWOT, w której w ramach obszaru- Walory ekologiczne i zasoby gospodarcze środowiska przyrodniczego, wśród potencjałów, wskazano między innymi: liczne pomniki przyrody, bogata fauna, duża ilość zabytków, w tym układ urbanistyczny miasta. W ramach obszaru- Turystyka, wśród problemów, wskazano między innymi: brak bazy hotelowej, pól namiotowych, campingów, schroniska młodzieżowego, brak małej infrastruktury turystycznej- mini informacja, brak parkingów turystycznych, brak oznakowania szlaków pieszych i turystycznych, ścieżek rowerowych i dydaktycznych, słaba promocja walorów gminy, brak związków ekologicznych i turystycznych międzygminnych. Wśród potencjałów, wskazano między innymi: bogactwo środowiska przyrodniczego, zabytki, spuścizna dziedzictwa narodowego.

W strategii znalazły się także wyniki ankiet dotyczące problemów i potencjału rozwojowego gminy. W ramach obszaru sfera społeczna, wymieniono między innymi: -Kultura - działalność kulturalna i jej zaplecze materialne. W tym obszarze wśród problemów wskazano: zbyt mała aktywność społeczeństwa, natomiast wśród potencjału- organizowanie kolejnych imprez.

- Zasoby i stan techniczny obiektów dziedzictwa kulturowego (zabytków). W tym obszarze wśród problemów wskazano: brak środków finansowych na utrzymanie.

W ramach obszaru turystyka, wymieniono między innymi:

- Zaplecze hotelowe. W tym obszarze wśród problemów wskazano: brak zaplecza hotelowego.

- Lokalny system informacji. W tym obszarze wśród problemów wskazano: brak przewodników i folderów turystycznych oraz brak informacji turystycznej, natomiast wśród potencjału- możliwość wydania folderów.

Wyniki diagnozy gospodarki gminy, przeprowadzone konsultacje i scenariusze przyszłości dały podstawę do określenia hipotezy celów, w tym celu generalnego i wiodących kierunków jego osiągnięcia stanowiących zestaw celów warunkujących. Generalnym celem strategii rozwoju miasta i gminy Włoszczowa jest: Tworzenie warunków stymulujących wzrost jakości życia społeczności lokalnej.

Dla osiągnięcia celu generalnego konieczna jest realizacja szeregu celów zwanych warunkującymi, w tym:

- wspomaganie wszelkich form przedsiębiorczości,
- ochrona środowiska i racjonalne wykorzystanie walorów przyrody,
- rozwój turystyki,
- restrukturyzacja rolnictwa,
- budowa urządzeń infrastruktury technicznej,
- racjonalne zagospodarowanie obszaru gminy,
- poprawa warunków społecznych.

• **Program Ochrony Środowiska dla Gminy Włoszczowa- aktualizacja na lata 2012- 2015 z perspektywą do roku 2019.**

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Włoszczowa- aktualizacja na lata 2012- 2015 z perspektywą do roku 2019, przyjęty został uchwałą nr XXII/183/12 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 27 sierpnia 2012r. Aktualizacja stanowi kontynuację dotychczas obowiązującego Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Włoszczowa na lata 2008- 2011, przyjętego uchwałą nr XXXVII/272/09 przez Radę Miejską we Włoszczowie z dnia 15 czerwca 2009r.

Aktualizacja ta, została sporządzona w celu stworzenia aktualnych warunków niezbędnych do realizacji celów i założeń ochrony środowiska. Jest to dokument planowania strategicznego, stawiającym cele ekologiczne, kierunki działań, rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno- ekonomiczne i środki finansowe.

Cel nadrzędny zdefiniowano jako „zrównoważony rozwój społeczno- gospodarczy Gminy Włoszczowa wspierający kompleksową poprawę stanu środowiska”.

W aktualizacji przedstawiono aktualny stan środowiska, w rozróżnieniu na elementy:

1. Zasoby wodne i gospodarka wodno- ściekowa.

2. Powierzchnia ziemi i gleb
3. Przyroda.
4. Powietrze atmosferyczne.
5. Hałas.
6. Pola elektromagnetyczne.
7. Energia odnawialna.
8. Poważne awarie.
9. Gospodarka odpadami.

W zakresie dotyczącym przyrody przedstawiono zapisy o:

- zabytkach i zieleni im towarzyszącej;
- formach ochrony przyrody (Natura 2000, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody);
- celach służących ochronie obiektów cennych przyrodniczo, zwłaszcza tych objętych ochroną prawną;
- zadaniach, które przewiduje się wykonać dla realizacji wspomnianych celów w czasie obowiązywania aktualizacji POŚ.

Zadania wyznaczone do realizacji założonych celów, będą realizowane zgodnie z harmonogramem czasowo- finansowym, który je uwzględnia. Dla każdego zadania zostały przedstawione jednostki odpowiedzialne za realizację i źródła finansowania. Oszacowano również kwotę, jaką się przewiduje na wykonanie danego zadania.

- **Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Włoszczowa na lata 2007 - 2013**

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Włoszczowa na lata 2007- 2013, przyjęty został uchwałą nr IV/23/07 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 7 lutego 2007r. Rewitalizacja obejmuje kompleksowe działania techniczne, społeczne i ekonomiczne mające na celu przywrócenie dawnej świetności oraz zapewnienie rozwoju określonego obszaru. Rewitalizacja to połączenie działań technicznych- jak np. remonty - z programami ożywienia gospodarczego i działaniem na rzecz rozwiązania problemów społecznych. Jest to dokument, który wyznacza długofalowe działania na przyszłość, poprzez wskazanie zadań inwestycyjnych i skorelowanie ich z polityką regionalną oraz osadzenie w realiach finansowych.

Obszary wyznaczone do rewitalizacji:

Obszar nr 1- śródmieście obejmujące historyczny układ urbanistyczny miasta Włoszczowa.

Obszar nr 2- teren istniejącego w granicach administracyjnych miasta Włoszczowa składowiska odpadów komunalnych „Kępny ług”.

Obszar Nr 3- Budynek Dworca PKP wraz z otoczeniem oraz wieżą ciśnień.

Obszar Nr 4- Dom Kultury wraz z otoczeniem.

W programie zidentyfikowano problemy, między innymi w sferze turystyczno-kulturalnej:

1. Niepełne wykorzystanie potencjału turystyczno- rekreacyjnego gminy.
2. Zły stan techniczny większości obiektów zabytkowych.

3. Relatywny spadek nakładów budżetowych na kulturę i turystykę.
4. Brak bazy wypoczynkowo- turystycznej i rekreacyjnej.
5. Brak infrastruktury turystycznej- parkingów turystycznych, mini informacji turystycznej, oznakowania szlaków pieszych, ścieżek dydaktycznych i inne.
6. Brak międzygminnych związków turystycznych i ekologicznych.
7. Brak zintegrowanego programu w zakresie stymulowania rozwoju i promocji turystycznej gminy.

Projekty i zadania inwestycyjne w latach 2007- 2013 dla obszaru nr 1:

Projekt I: Modernizacja budynków, elementów małej architektury oraz ulic wraz z infrastrukturą techniczną.

Czas realizacji: 2008- 2012, nakłady do poniesienia: 8.700.000,00 zł.

Projekt II: Remont i modernizacja budynku Urzędu Gminy wraz z otoczeniem.

Czas realizacji: 2008- 2013, nakłady do poniesienia: 7.000.000,00 zł.

Projekt III: Rozbudowa i modernizacja Przedszkola Samorządowego Nr 1 we Włoszczowie przy ul. 1-go Maja.

Czas realizacji: 2007- 2009, nakłady do poniesienia: 1.800.000 zł.

projekt IV: Rozbudowa i modernizacja Biblioteki Publicznej we Włoszczowie.

Czas realizacji: 2009- 2011, nakłady do poniesienia: 3.000.000 zł

Projekt V: Remont kapitalny budynku Zespołu Placówek Oświatowych Nr 1 we Włoszczowie wraz z rozbudową o pomieszczenia socjalne.

Czas realizacji: 2008- 2010, nakłady do poniesienia: 8.000.000 zł.

Projekt VI: Remont budynku filii Zespołu Placówek Oświatowych Nr 1 we Włoszczowie.

Czas realizacji: 2008 - 2010, nakłady do poniesienia: 2.000.000,00 zł.

Projekt VII: Rozbudowa i przebudowa istniejącego budynku KPP oraz budowa budynku garażowego wraz z zagospodarowaniem terenu.

Czas realizacji: 2008- 2009, nakłady do poniesienia: 6.000.000,00 zł.

Źródłami finansowania zadań Programu Rewitalizacji w latach 2007- 2013:

1. Środki własne budżetu Gminy (15 % wydatków kwalifikowanych).
2. Współfinansowanie projektu ze środków EFRR (85% wydatków kwalifikowanych).

- **Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009- 2015 dla Lokalnej Grupy Działania Region Włoszczowski**

Lokalna Strategia Rozwoju opracowana została dla Lokalnej Grupy Działania-Region Włoszczowski, która obejmuje 8 gmin położonych na terenie województwa świętokrzyskiego, łódzkiego i śląskiego. Wszystkie wchodzi administracyjnie w skład trzech powiatów- włoszczowskiego (gminy: Kluczewsko, Moskorzew, Radków, Secemin i Włoszczowa), radomszczańskiego (gminy: Żytno i Gidle) oraz częstochowskiego (gmina Koniecpol). Zintegrowanie terytorialne obszaru LSR podkreśla związki wynikające z tradycji historycznych, środowiska przyrodniczego, elementów kulturowych.

W strategii bardzo szczegółowo zdefiniowano obszar, działania, uwarunkowania przestrzenne, geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe Lokalnej Grupy Działania- Region Włoszczowski. W strategii opracowano analizę SWOT. W ramach zagadnień związanych z ochroną i opieką dziedzictwa kulturowego oraz ochroną środowiska tego regionu, wśród silnych stron wymieniono:

- występowanie obszarów objętych szczególną ochroną, np. „Natura 2000”;
- walory i zasoby środowiska naturalnego;
- postać hetmana Stefana Czarnieckiego i tradycje historyczne z nią związane;
- lobbowanie na rzecz powiatu przez osoby kultury, polityki itp. związane z ziemią włoszczowską;
- dogodne tereny turystyczno-rekreacyjne;
- bogaty folklor i kultywowanie tradycji przez mieszkańców;
- duża ilość imprez kulturalnych i turystyczno- rekreacyjnych.

Wśród słabych stron wymieniono:

- nieskoordynowana promocja i informacja turystyczna;
- niedostatecznie dofinansowane podmioty kultywujące tradycje i folklor.

Wśród szans i zagrożeń nie wskazano zagadnień związanych z ochroną i opieką dziedzictwa kulturowego oraz ochroną środowiska tego regionu.

W strategii określono cele ogólne, wraz z celami szczegółowymi oraz działaniami służącymi ich realizacji.

Cel ogólny 1: Teren LGD- Region Włoszczowski jest obszarem wysoko rozwiniętej kultury.

Cele szczegółowe:

1. Dobrze rozwinięty i wypromowany folklor regionu LGD- Region Włoszczowski.
2. Prężnie działający animatorzy kultury i aktywne, dobrze wyposażone instytucje kulturalne.

Cel ogólny 2: LGD- Region Włoszczowski to atrakcyjny turystycznie i rekreacyjnie zakątek Polski.

Cele szczegółowe:

1. Wypromowana oferta turystyczno- rekreacyjna obszaru LGD- Region Włoszczowski.
2. LGD- Region Włoszczowski posiada dobrze rozwiniętą sieć agroturystyczną i infrastrukturę turystyczno- rekreacyjną.

• **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego**

Zgodnie z art. 15, ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2012r. poz. 647, ze zm.), w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Projekt planu, zgodnie z ww. ustawą musi zostać uzgodniony przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Na terenie gminy Włoszczowa funkcjonuje 6 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (Tabela nr 1). Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

opracowane zostały tylko dla części gminy. Są zgodne z ustaleniami zawartymi w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Włoszczowa.

Tabela nr 1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Włoszczowa

Nazwa obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (lub zmiany planu) + nr uchwały.	Teren objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego (lub zmianą planu)	Ustawa w trybie której uchwalono obowiązujący miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (lub zmianę planu)	
		Ustawa (stara) z 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999r. Nr 15, poz.139 z późn. zm.)	Ustawa (nowa) z 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 poz. 717 z późn. zm.)
1. Zmiana Nr 1 w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Włoszczowa. Uchwała nr XXXI/340/98, Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 18 czerwca 1998 r.	Czarnca działki nr ewid. 588/1, 588/2, 588/6 i 588/8 (teren przeznaczony pod Dom Pomocy Społecznej)	X	
2. Zmiana Nr 2 dotycząca części miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Włoszczowy. Uchwała nr XXXI/341/98, Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 18 czerwca 1998 r.	Włoszczowa ul. Kusocińskiego i ul. Wschodnia (os. Armii Krajowej)	X	
3. Zmiana Nr 2 w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego gminy Włoszczowa na obszarze wsi Czarnca. Uchwała nr XIX/193/2001, Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 26 kwietnia 2001 r.	Czarnca działka nr ewid. 148/1200/2 (teren pod rozbudowę Zakładu „STRUNOBET” Henryk Migacz)	X	

4. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zalesień dla miasta i gminy Włoszczowa uchwała Nr XXVIII/233/2006 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 28 kwietnia 2006 r. oraz oraz uchwała Nr XXXI/244/06 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 13 września 2006 r.	Obszar lasów i terenów przeznaczonych do zalesień w obrębie granic administracyjnych miasta i gminy Włoszczowa		X
5. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „osiedle Reja II” na obszarze miasta Włoszczowy. Uchwała Nr XLI/317/10 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 28 stycznia 2010 r.	Włoszczowa ul. Sobieskiego i ul. Ogrodowa		X
6. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego „Żeliszewice I” na obszarze gminy Włoszczowy. Uchwała Nr VIII/62/11 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 10 czerwca 2011 r.	Czarnca Część działki nr ewid. 216/3		X

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1. Charakterystyka gminy

Gmina Włoszczowa jest gminą miejsko- wiejską, położoną w centralnej części powiatu włoszczowskiego, w zachodniej części województwa świętokrzyskiego. Graniczy, od strony zachodniej, z województwem łódzkim i śląskim. Gmina od północy sąsiaduje z Gminą Kluczewsko (pow. włoszczowski), od północnego- wschodu z Gminą Krasocin (pow. włoszczowski), od wschodu z Gminą Małogoszcz (pow. jędrzejowski), od południa z Gminą Radków (pow. włoszczowski), od południowego- zachodu z Gminą Secemin (pow. włoszczowski), od zachodu z Gminą Koniecpol (pow. częstochowski, woj. śląskie) i Gminą Żytno (pow. radomszczański, woj. łódzkie). Siedzibą Gminy i Starostwa jest miasto Włoszczowa. Gmina podzielona jest na 25 sołectw: Bebelno Kolonia, Bebelno Wieś, Boczkowice, Czarncza, Danków Duży, Danków Mały, Dąbie, Gościencin, Jeżowice, Kąty, Konieczno, Kurzelów, Kuzki, Ludwinów, Łachów, Międzyzlesie, Motyczno, Nieznanowice, Ogarka, Przygradów, Rogienice, Rzębiec, Silpia Duża, Wola Wiśniowa, Wymysłów.

Gmina Włoszczowa położona jest w obrębie Niecki Włoszczowskiej, która jest częścią północno- zachodniej Niecki Nidziańskiej. W obrębie Niecki Włoszczowskiej zaznacza się Równina Pilicy, obejmująca zachodnią część gminy. Gmina charakteryzuje się zróżnicowaniem rodzajowym gleb, uwarunkowanym litologią podłoża.

Gmina Włoszczowa leży w lewostronnym dorzeczu rzeki Wisły. Obszar gminy odwadniany jest poprzez prawobrzeżne dopływy Pilicy: Zwleczę, Jeżówkę i Kurzelówkę oraz Czarną Strugę, łączącą się z Białą i Czarną Włoszczowską. Południową część gminy odwadnia rzeka Biała Nida i jej dopływy. Biała Nida jest uregulowana i stanowi naturalną granicę w południowej części gminy. W obrębie rozległych dolin rzecznych zlokalizowanych jest szereg stawów hodowlanych i zbiorników wodnych.

Na terenie Gminy prawną ochroną przyrody objęte są:

- rezerwat przyrody „Ługi” (ornitologiczny), utworzony w 1981r.;
- Włoszczowsko- Jędrzejowski Obszar Chronionego Krajobrazu, utworzony w 1995r.- obejmujący teren gminy, bez miasta Włoszczowa oraz sołectw: Danków Mały, Danków Duży, Kuzki, Wola Wiśniowa;
- pomniki przyrody żywej: grupa drzew: dąb 15 szt.- Kurzelów, obok leśniczówki w Dronowych Niwach; grupa drzew : lipa drobnolistna 6 szt. Czarncza, park arboretum; grupa drzew : lipa drobnolistna 4 szt. Czarncza, obok kościoła; sosna pospolita, Leśnictwo Kurzelów, dąb szypułkowy, Międzyzlesie; dąb szypułkowy- 5 szt. Leśnictwo Pękowiec; topola czarna znajdująca się na terenie miasta, obok Domu Kultury we Włoszczowie, ul. Wiśniowa.

Obszar Gminy Włoszczowa położony jest w obrębie Małopolskiego Regionu Klimatycznego. Charakteryzuje się on zmiennością i różnorodnością stanów pogody.

5.2.2. Zarys historii obszaru gminy

Pierwsze informacje na temat osadnictwa na tych terenach, datuje się na schyłek epoki brązu i początek epoki żelaza. Nazwa Włoszczowa wywodzi się od staropolskiego imienia Włoszcz (Włost). Pierwsze zapiski historyczne dotyczące Włoszczowy, pochodzą z XIV i XV w. i nie odnoszą się wprost do osady, lecz prawdopodobnie do jej mieszkańców- Piotra, Jakusza. Według obecnych badań historyków utrwalona przez lata hipoteza mówiąca o XII wiecznym rodowodzie miejscowości jest nieprawdą.

W 1389r. miejscowość przeszła na własność marszałka koronnego Dymitra z Goraja, a później kasztelana dobrzyńskiego Piotra z Radomina. W 1468r. osadę nabyli Olsztyńscy herbu Odrowąż, a w 1511r. Szafraniec herbu Starykoń z Pieskowej Skały. Stanisław Szafraniec wybudował tutaj dwór warowny. W 1539r. Hieronim Szafraniec, syn Stanisława, otrzymał z rąk króla Zygmunta Starego prawa miejskie dla Włoszczowy. Miasto zostało ulokowane na prawie magdeburskim (niemieckim) około 2 kilometry na zachód od obronnego dworu (Podzamcza). Hieronim Szafraniec był sympatykiem protestantyzmu, dzięki czemu kościół katolicki został zamieniony na zbór kalwiński. Po śmierci Hieronima (około 1555 r.), dobra włoszczowskie przeszły w ręce jego córek, jak również bratanka Stanisława. Po Szafrancach właścicielami miasta byli: Oleśnicy, Krezowie, Straszowie.

XVII w. jest okresem, w którym osiedlili się we Włoszczowie na stałe Żydzi. W czasie potopu szwedzkiego, Podzamcze włoszczowskie gościło dnia 17 września 1655r. Karola Gustawa, króla Jana Kazimierza, który uciekał przed wojskami. Konsekwencją tej „gościny” dla Włoszczowy było ograbienie i spustoszenie miasta przez Szwedów. Władysław Strasz sprzedał miasto rodzinie Dąbskich, a ci z kolei rodzinie Otfinowskich. W 1761 r. dobra włoszczowskie zakupił od Szymona Otfinowskiego Jan Małachowski, kanclerz wielki koronny. Rok później umarł Jan Małachowski, a majątek przeszedł na jego najstarszego syna Mikołaja. W 1784 r. Włoszczowa przeżyła pożar, który strawił wiele domów, jak również budynki biblioteki i archiwum. W tym też roku umarł dziedzic miasta Mikołaj Małachowski. Jego żona, Ewa z Męcińskich, w 1786 r. wybudowała na cmentarzu parafialnym niewielki murowany kościół pw. Wszystkich Świętych, będący miejscem spoczynku rodu Małachowskich.

W 1794r., po nieudanej bitwie Tadeusza Kościuszki z wojskami carskimi i pruskimi pod Szczekocinami, Włoszczowa została splądrowana przez Rosjan. Ponadto miasto przeżyło ponownie duży pożar. Rok później w trakcie trzeciego rozbioru Polski, miasto dostało się pod zabór austriacki. W 1809 r. zostało włączone do Księstwa Warszawskiego. W 1860 r. Włoszczowę nabyli Niemojewscy, którzy posiadali już pobliskie Oleszno i tym samym zostali ostatnimi jej właścicielami. W 1869 r. ukaz carski zdecydował o zmianie statusu Włoszczowy z miasta na wieś.

Od 1909r. rozpoczęto budowę linii kolejowej, biegnącą przez Włoszczowę i łączącą Kielce z Herbami. Oddano ją dopiero 11 marca 1911 r. W trakcie działań I wojny światowej miasto dostało się pod okupację austriacką. Tuż po wyzwoleniu przywrócono Włoszczowie, w 1919r., prawa miejskie.

We wrześniu 1939r. do miasta wkroczyły wojska niemieckie. Zaczęły się represje na tutejszej ludności. 10 lipca 1940r. utworzono getto żydowskie, a rok później zorganizowano obóz pracy przymusowej. We wrześniu i październiku 1942 r., Niemcy zlikwidowali getta wywożąc ludność żydowską do obozu koncentracyjnego w Treblince. 31 października 1943r., Niemcy zamordowali 29 mieszkańców Włoszczowy. Dzień ten nazwano „Krwawą Niedzielą”. Z 18 na 19 marca 1944r. oddział partyzancki AK, pod dowództwem „Marcina” Mieczysława Tarchalskiego, opanował na kilka godzin całe miasto. 16 stycznia 1945 r. nastąpiło wyzwolenie Włoszczowy spod okupacji niemieckiej.

5.3. Układy urbanistyczne

- **Układ urbanistyczny miasta Włoszczowa**

Miasto Włoszczowa położone jest w północno- zachodniej części województwa świętokrzyskiego, na obszarze tzw. Niecki Włoszczowskiej. Miasto rozciąga się równoleżnikowo, jednak jego stara zabudowa koncentruje się wzdłuż głównej trasy przelotowej- od wsch. łącząca drogę z Kielc do Jędrzejowa, od zach.- do Radomska i przy założonym po jej pld. stronie rynku. Rynek włoszczowski ma plan zbliżony do kwadratu, z którego z każdego narożnika odchodzą po dwie, prostopadłe do siebie uliczki, t. j. z pñ.- zach.- ul. Sienkiewicza i ul. Przedborska, z pñ.- wsch.- ul. Partyzantów, i na pñ.- ul. Śliska, z pld.- wsch.- ul. Żwirki na wsch. i ul. Wigury na pld., z pld.- zach.- ul. Sobieskiego na zach. i ul. Kościuszki na pld. Dodatkowo pierzeję pld. i wsch., dzielą na dwie nierówne części, uliczki też prostopadłe do nich, t. j. idące na pld. ul. Czarnieckiego i biegnąca na wsch.- ul. Krótka. Zabudowa przyrynkowa tworzy bardzo regularne, głównie prostokątne kwartały, szczególnie od pld. i zach., między którymi biegną, prostopadłe do siebie, prosto wytyczone uliczki, które są prawie równoległe do pierzei rynkowych. Przy rynku, w jego pñ.- wsch. narożniku, pomiędzy ul. Partyzantów i ul. Śliską, stoi kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP. Regularny, szachownicowy plan Włoszczowy, w obszarze przyrynkowym, wynika z założenia na jej „surowym korzeniu”, rozmieszczenia miasta na terenie wcześniej niezasiedlonym. Przy zach. odcinku ul. Partyzantów, znajdują się pozostałości dawnej zabudowy wsi Włoszczówki, o układzie ulicówki. Przy zbiegu tej ulicy z ul. Żwirki, kiedyś znajdował się plac, być może drugi, targowy, wydłużony stosownie do przebiegu głównego traktu z Kielc do Jędrzejowa. Jego pozostałością jest skwer, ob. im. Konstytucji 3 Maja, zbliżony w kształcie do trójkąta i porośnięty drzewami.

Rynek, ob. Pl. Wolności, założony jest na planie zbliżonym do kwadratu. Środkowy obszar zajmuje skwer o analogicznym kształcie, o zaokrąglonych narożnikach, podzielony alejkami na kwartały i porośnięty drzewami. Prawie pośrodku znajduje się kamienna figura św. Floriana z 1821 r., po stronie pñ.- duże, zbliżone do prostokąta, zagłębienie po starej fontannie, otoczone murkami. Obiekty na skwerze pozbawione są wartości architektonicznych. Wokół skweru- wyasfaltowana jezdnia, chodniki na rynku z płyt i współczesnej kostki betonowej. Pierzeje rynkowe zabudowane są ściśle na jednej linii,

z wyjątkiem pustej parceli na krańcu płn. i wsch. i niewielkiej przestrzeni w części płn. Domy- wszystkie murowane, usytuowane kalenicowo, nakryte dwuspadowymi dachami, parterowe i piętrowe. Brak obiektów współczesnych, dysharmonizujących z otoczeniem, do których można zaliczyć kilka, bardzo wąskich plomb w pierzei płn., o niewielkiej wartości architektonicznej. Uliczki w obszarze przyrynkowym, w większości, zachowały swój dawny charakter. Prostokątne kwartały między nimi mają dość dobrze zachowaną zabudowę pierzejową. Domy stawiano tu w jednej, prostej linii, przeważnie murowane, parterowe, o dwuspadowych dachach sytuowane kalenicowo. Znaczna ich część na metrykę XIX-wieczną, współczesne plomby występują sporadycznie. Zabudowa ulega rozluźnieniu w miarę oddalania się na pld. W obszarze, na pld.- wsch. od rynku, między ul. Kilińskiego i ul. Mickiewicza, wybudowano współczesne, wolnostojące bloki mieszkalne. Po przeciwległej stronie rynku, od płn., układ ulic jest mniej regularny, wśród starych domów- parterowe, drewniane, sytuowane kalenicowo, pod dwuspadowymi dachami. Pierzeje stare- zachowane szczątkowo. W obszarze na wsch. od rynku, pozostałości starej zabudowy.

Starsza część Włoszczowy, ze względu na prawe płaskie położenie, jest słabo eksponowana w krajobrazie. Sylweta zespołu urbanistycznego jest widoczna tylko od strony płn., od drogi wjazdowej z Przedborza, skąd rozpościera się widok na środkową i wsch. część miasta. Miasto jest charakterystycznie rozciągnięte równoleżnikowo, z główną dominantą architektoniczną- kościołem par. pw. Wniebowzięcia NMP i subdominatą- budynkiem szkoły przy ul. Partyzantów, o bardzo ciekawie rozwiązanej bryle. Z ul. Przedborskiej widoczne jest założenie podworskie, z zabytkowym parkiem, w którego sąsiedztwie, od strony płn.- zach., widoczny jest kopiec, średniowieczny gródek, z figura św. Jana Nepomucena.

- **Układ urbanistyczny Kurzelów**

Osada Kurzelów od k. XII lub pocz. XIII w. znajdowała się w dobrach arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. Początki parafii pozostają niejasne, niemniej w tym okresie istniał tu kościół pw. Św. Wojciecha. W 1260 r. wzmiankowany jest Leonard- diakon i kanonik z Kurzelowa- istniała tu więc już kapituła kolegiacka, która w poł. XIV w. została zreformowana przez arcybiskupa Jarosława Bogorię Skotnickiego- jemu przypisuje się budowę murowanej kolegiaty (1342- 1360), w której w 1364 r. erygował dziekanę kurzelowską. Przy kolegiacie powstała szkoła. Kurzelów stał się ośrodkiem nauki i kultury. Wykształcili się tu między innymi Jan Brożek- astronom i matematyk, profesor Akademii Krakowskiej oraz Jan Muscenius- matematyk.

Miasto lokowane na prawie średzkiem w 1285r. przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Jakuba Świnkę. W 1425 r. w Kurzelowie episkopat polski sformułował program walki z herezją, co świadczy o randze miasta traktowanego jako kościelna stolica kraju. W 1439 r. odnowiono przywilej lokacyjny.

Początkowo w Kurzelowie istniało wójtostwo dziedziczne, które w 1398r. było w rękach braci Zdzisława i Andrzeja. W 1439r.- przejęte przez Tomasza Strzemińskiego. W końcu XV w. wójtostwo objęli wikariusze, w 1505r. nabył je Otto Wolski, po czym znów znalazło się w rękach wikariuszy.

W 1505r. wymienieni są szewcy, krawcy, rzeźnicy, piwowarzy słodownicy, łąziebnicy, prasołowie i 2 młyny. Z jatek rzeźniczych należących do arcybiskupa dwie pozostały w jego rękach, jedna została opuszczona po spaleniu się miasta. Czynna była kuźnica.

W 1607r. utworzono cech kowali, krawców, kuśnierzy i prasołów. Handel w mieście skupiał się wokół karczem (których osiem posiadał w 1548r. archidiakon kurzelowski) oraz wokół najpierw trzech, a potem czterech jarmarków. Generalnie mieszczanie utrzymywali się z rolnictwa, ponadto zmuszeni byli do pańszczyzny w arcybiskupim dworze.

W 2 poł. XV w. miasto rozlokowane było wokół małego i wielkiego rynku. Mały rynek obejmował 8 placów należących do archidiakona, karczmę kustosza i browar kanoników. Na przełomie XV/ XVI w. miasto spustoszało, zapewne w wyniku pożaru. W 1540 r. liczyło 85 domów mieszczańskich. W 1548r. w centrum stał ratusz, dwór arcybiskupi, zaś na małym rynku- domy prepozyta, dziekana i karczmy pod kościołem. W 1 poł. XVI w. Kurzelów liczył ok. 100 domów mieszczańskich.

Od poł. XVII w. zaznacza się stopniowy upadek miasta. W efekcie częstych zmian dzierżawców, kryzysu gospodarczego, wojen szwedzkich. W kilkanaście lat po utracie niepodległości zlikwidowano archidiakoniat kurzelowski. Kurzelów stał się siedzibą dekanatu do 1867 r., kiedy to utworzono dekanat włoszczowski. W 1805 r. miasto włączono do diecezji kieleckiej, potem krakowskiej i w 1883r. ponownie do kieleckiej. Mieszkańcy brali czynny udział w powstaniu styczniowym, w efekcie w 1869r. miasto straciło prawa miejskie, majątek miejski przekazywano w dzierżawę. Miasto zmieniło się w wieś.

Centrum wsi stanowi rynek od którego promieniście odchodzą ulice. Dawny zespół kolegiacki usytuowany jest na płn.- zach. od rynku, nieco dalej - Kaplica św. Anny. Pierwotny układ pozostaje czytelny w niewielkim stopniu.

5.4. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. 2003r. nr 162 poz. 1568, ze zm.), formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze gminy Włoszczowa, funkcjonują jedynie dwie z ww. form, jest to wpis do rejestru zabytków oraz ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

5.4.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Na terenie gminy Włoszczowa, znajduje się 18 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Tabela nr 2) oraz 25 stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków (Tabela nr 3). Są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy.

Tabela nr 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Włoszczowa

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NR REJESTRU ZABYTEKÓW	DATA WPISU
1	Bebelno	kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła	215 417	02.10.1956 r. 21.06.1967 r.
2	Bebelno	dzwonnica przy kościele paraf. pw. św. Michała Archanioła	417	21.06.1967 r.
3	Boczkowice	dwór	931	26.04.1977 r.
4	Boczkowice	park z sadem i łąkami	931	26.04.1977 r.
5	Czarnca	kościół filialny pw. św. Floriana	AK 11/Wo/2/Ki/32 79 405	06.12.1932 r. 11.11.1947 r. 21.06.1967 r.
6	Czarnca	dzwonnica przy kościele fil. pw. św. Floriana	79 405	11.11.1947 r. 21.06.1967 r.
7	Czarnca	cmentarz w granicach ogrodzenia przy kościele fil. pw. św. Floriana	AK 11/Wo/2/Ki/32 79	06.12.1932 r. 11.11.1947 r.
8	Czarnca	założenie krajobrazowe	933	23.04.1977 r.
9	Czarnca	pozostałości parku	642 933	17.12.1957 r. 23.04.1977 r.
10	Konieczno	kościół par. pw. Nawiedzenia NMP	214 647	02.10.1956 r. 14.01.1972 r.

11	Kurzelów	kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP	271 401	06.10.1956 r. 21.06.1967 r.
12	Kurzelów	kaplica cmentarna pw. św. Anny	788	16.09.1972 r.
13	Nieznanowice	park	654	18.12.1957 r.
14	Rogienice	park z sadem i stawem z groblami w założeniu pofolwarcznym	936	26.04.1977 r.
15	Rogienice	część gospodarcza z zabudowaniami w założeniu pofolwarcznym	936	26.04.1977 r.
16	Włoszczowa	kościół paraf. pw. Wniebowzięcia NMP	226 430	02.10.1956 r. 21.06.1967 r.
17	Włoszczowa	plebania	430	21.06.1967 r.
18	Włoszczowa	kaplica cmentarna pw. Wszystkich Świętych	535	02.01.1970 r.

Tabela nr 3. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w gminie Włoszczowa

LP.	OBSZAR AZP / NR STANOWISKA	MIJSCOWOŚĆ	FUNKCJA OBIEKTU	NR REJESTRU	DATA WSPISU
1	88-57/9	Dąbie	osada łużycka	677	07.03.1972 r.
2	88-57/11	Dąbie	osada ep. brązu i pocz. ep. żelaza	613	07.03.1972 r.
3	88-57/15	Dąbie	osada kultury przeworskiej	596	07.03.1972 r.
4	88-57	Dąbie	osada kultury łużyckiej	678	07.03.1972 r.
5	88-57/17	Dąbie	osada prahistoryczna i wczesnośredniowieczna	680	07.03.1972 r.
6	88-57/18	Dąbie	osada prahistoryczna (łużycka?)	681	07.03.1972 r.
7	88-57/19	Dąbie	osada kult. łużyckiej i z okr. wpł. rzymskich	618	07.03.1972 r.
8	88-57/20	Dąbie	osada kultury łużyckiej	610	07.03.1972 r.
9	88-57/21	Dąbie	osada kultury łużyckiej i przeworskiej	675	07.03.1972 r.
10	88-57/22	Dąbie	osada łużycka	674	07.03.1972 r.
11	85-55/9	Gościęcin (Gościęcin)	osada mezolityczna	605	07.03.1972 r.
12	85-55/10	Gościęcin (Gościęcin)	osada ep. kamienia, wcz. EB i łużycka	611	07.03.1972 r.
13	85-55/11	Gościęcin (Gościęcin)	osada mezolityczna	687	07.03.1972 r.
14	85-55/12	Gościęcin (Gościęcin)	osada mezolit., kultury łużyckiej i okr. wpł. rzym.	600	07.03.1972 r.
15	85-56/2	Kurzelów	relikty dworu obronnego "na kopcu" i relikty średniowiecznej zabudowy kolegiackiej	73	18.03.1987 r.

16	86-56/25	Kuzki	wielokulturowe stan. osadowe z ep. kamienia, okresu wpt. rzymskich i późn. średniowiecza	683	07.03.1972 r.
17	86-56/10	Łachów	osada kultury łużyckiej	720	07.03.1972 r.
18	86-56/4	Łachów	osada kult. łużyckiej i z okr. wpt. rzymskich	728	07.03.1972 r.
19	86-56	Łachów	osada z okresu wpływów rzymskich	727	07.03.1972 r.
20	85-56/91	Międzylesie	osada neolityczna	602	07.03.1972 r.
21	85-56/92	Międzylesie	osada prahistoryczna i średniowieczna	595	07.03.1972 r.
22	85-56/93	Międzylesie	osada kultury przeworskiej	603	07.03.1972 r.
23	85-57/23	Włoszczowa	grodzisko	65	18.03.1987 r.
24	86-57/25	Włoszczowa	stan. mezolityczne i kultury łużyckiej	717	07.03.1972 r.
25	86-57/24	Włoszczowa	cmentarzysko kultury łużyckiej	718	07.03.1972 r.

5.4.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków

Ze względu na przepisy ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. 2001r. nr 112, poz. 1198, ze zm.), a także ze względu na kodeks etyczny, nie publikuje się szczegółowych danych na temat zabytków ruchomych (Tabela nr 4).

Tabela nr 4. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Włoszczowa

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT/ ZESPÓŁ OBIEKTÓW	NR REJESTRU ZABYTEKÓW	DATA WPISU
1	Czarnca	Zespół zabytków ruchomych (57 pozycji) stanowiących wystrój i wyposażenie kościoła par. pw. św. Floriana oraz figura św. Jana Nepomucena, stojąca przed kościołem	20B	03.10.2000 r.
2	Kurzelów	Żeliwny nagrobek Agnieszki Katerli (babki S. Żeromskiego) znajdujący się na cmentarzu parafialnym	32B	04.03.2003
3	Włoszczowa	Zespół zabytków ruchomych (53 pozycje) stanowiących wystrój i wyposażenie zespołu kościoła par. pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (kościół, plebania, tzw. Stara plebania i cmentarz przykościelny), oraz Grupa rzeźbiarska Maria Panna Niepokalanie Poczęta z Dzieciątkiem oraz św. Józefem i Joachimem z 1891 r.	86 B	18.09.2007 r.

4	Konieczno	zespół zabytków ruchomych (43 pozycje) stanowiących wystrój i wyposażenie kościoła pw. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny	87B	05.10.2007r.
---	-----------	---	-----	--------------

5.5. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawą do sporządzania programów opieki jest gminna ewidencja zabytków. Stanowi ona zbiór kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy obejmując (art. 22 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami): 1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru, 2. Inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, 3. Inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydent miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Sposób prowadzenia gminnej ewidencji zabytków określony został w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r., które weszło w życie 2 czerwca 2011r. Docelowo na terenie kraju powinny obowiązywać: krajowa ewidencja zabytków, wojewódzka ewidencja zabytków, gminna ewidencja zabytków oraz ewidencja zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich. Ewidencje prowadzone są odpowiednio przez Generalnego Konserwatora Zabytków, wojewódzkich konserwatorów zabytków oraz wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) i dyrektorów urzędów morskich. Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2010r. poszerzyła dotychczasowy katalog form ochrony zabytków określony w art. 7 uwzględniając w ust. 4 „(...) ochronę w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego” w stosunku do obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Zatem zgodnie z nowelizacją ustawy z 2010r. to gminna ewidencja zabytków jest płaszczyzną, na podstawie której powstaje obowiązek uzgodnień z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Do czasu założenia gminnej ewidencji zabytków decyzje o ustaleniu lokalizacji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy wydaje się po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w odniesieniu do zabytków znajdujących się w wykazie zabytków. Tym samym znowelizowany został również art. 39 ust. 3 prawa budowlanego o dodatkową formę ochrony jaką stała się gminna ewidencja zabytków.

Zaktualizowany wykaz obiektów wojewódzkiej ewidencji zabytków stanowiący tym samym wykaz obiektów gminnej ewidencji zabytków gminy Włoszczowa, zawiera poniżej umieszczona Tabela nr 5.

Tabela nr 5. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków w gminie Włoszczowa

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	ADRES	NAZWA OBIEKTU	Czas powstania
1	Bebelno Wieś	Bebelno Wieś	KOŚCIÓŁ w zespole kościoła par. pw. Michała Archanioła, ob. pw. Narodzenia NMP	drewn., 1745, dobud. zakrystii 1777 r., ponownie szalowany 1885 r., przedłużony ku zach., podmurowany i gruntownie restaur. 1901 r.
2	Bebelno Wieś	Bebelno Wieś	DZWONNICA w zespole kościoła par. pw. Michała Archanioła, ob. pw. Narodzenia NMP	drewn., 2 poł. XVIII w.
3	Bebelno Wieś	Bebelno Wieś	OGRODZENIE w zespole kościoła par. pw. Michała Archanioła, ob. pw. Narodzenia NMP	mur., 1911- 1915
4	Bebelno Wieś	Bebelno Wieś 45	PLEBANIA w zespole kościoła par. pw. Michała Archanioła, ob. pw. Narodzenia NMP	mur., 1907- 1911
5	Bebelno Wieś	Bebelno Wieś	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY w zespole kościoła par. pw. Michała Archanioła, ob. pw. Narodzenia NMP	
6	Bebelno Kolonia	Bebelno Kolonia	CMENTARZ PARAFIALNY RZYMSKO- KATOLICKI	1863 r.
7	Bebelno Wieś	Bebelno Wieś 25A	KAPLICZKA ŚW. JANA NEPOMUCENA	mur., 2 ćw. XX w.
8	Bebelno Wieś	Bebelno Wieś 99	DOM NR 99	mur., ok. 1930 r.
9	Boczkowice	Boczkowice 4	DWÓR w założeniu podworskim	mur., 2 poł. XIX w.
10	Boczkowice	Boczkowice	PARK, SADY I ŁĄKI W OBRĘBIE KOMPOZYCJI w założeniu podworskim	XIX/XX w.
11	Czarnca	ul. Stefana Czarnieckiego 30	KOŚCIÓŁ w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP i Św. Floriana	mur., 1640- 1959, dobudowanie kruchty pld. 1825, przebud. na kaplicę po 1850, restaur. XIX-XX w. i 1923, zniszczony pożarem w 1956 r., odbud. 1957- 1958
12	Czarnca	ul. Stefana Czarnieckiego 30	DZWONNICA w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP i Św. Floriana	mur., 2 poł. XVII w., restaur. 1893- 1905

13	Czarnca	ul. Stefana Czarnieckiego 30	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY W GRANICACH OGRODZENIA w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP i Św. Floriana	zał. 1640 r.
14	Czarnca	ul. Stefana Czarnieckiego 30	OGRODZENIE w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP i Św. Floriana	mur., XIX/XX w.
15	Czarnca	ul. Stefana Czarnieckiego 2	CMENTARZ PARAFIALNY RZYMSKO- KATOLICKI	zał. przed 1852 r.
16	Czarnca	ul. Stefana Czarnieckiego	ZAŁOŻENIE KRAJOBRAZ. Z POZOSTAŁOŚCIAMI PARKU	ok. 1840 r.
17	Czarnca	ul. Szkolna 16A	SZKOŁA	mur., 1938 r.
18	Danków Duży	Danków Duży	KAPLICZKA ŚW. JANA NEPOMUCENA, ob. MB Częstochowskiej	mur., 1 poł. XIX w.
19	Konieczno	Konieczno	KOŚCIÓŁ w zespole kościoła par. pw. Nawiedzenia NMP	mur., 1796- 1812, restaur. 1895- 1902
20	Konieczno	Konieczno	DZWONNICA w zespole kościoła par. pw. Nawiedzenia NMP	drewn., 1850 r.
21	Konieczno	Konieczno	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY w zespole kościoła par. pw. Nawiedzenia NMP	zał. 1796 r.
22	Konieczno	Konieczno 140	DOM PARAFIALNY NR 140 w zespole kościoła par. pw. Nawiedzenia NMP	drewn., pocz. XX w.
23	Konieczno	Konieczno	CMENTARZ PARAFIALNY RZYMSKO- KATOLICKI „STARY”	
24	Konieczno	Konieczno	CMENTARZ PARAFIALNY RZYMSKO-KATOLICKI	
25	Kurzelów	Kurzelów	UKŁAD URBANISTYCZNY	XIII- XIX w.
26	Kurzelów	ul. Sienkiewicza 3	KOŚCIÓŁ w zespole kościoła kol. pw. Wniebowzięcia NMP	mur., 1360, zakrystia oraz kaplica dobudowane w XVII w., remont i nadbudowa szczytu 1780 r., kruchta dobud. 1887-1892, gruntowna restauracja 1924-1935
27	Kurzelów	ul. Sienkiewicza 3	DZWONNICA w zespole kościoła kol. pw. Wniebowzięcia NMP	drewn., XVII/XVIII w., zawalona w 1946 r., rekonstruowana

28	Kurzelów	ul. Sienkiewicza 3	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY w zespole kościoła kol. pw. Wniebowzięcia NMP	
29	Kurzelów	ul. Sienkiewicza	KAPLICA PW. ŚW. ANNY NA CMENTARZU GRZEBALNYM w zespole cmentarza par.	drewn., 1 poł. XVII w.
30	Kurzelów	ul. Sienkiewicza	CMENTARZ PARAFIALNY RZYMSKO- KATOLICKI w zespole cmentarza par.	zał. 1791 r.
31	Kurzelów	ul. Brożka 7a	PRZEDSZKOLE	mur., 1937 r.
32	Kurzelów	ul. Sienkiewicza 6	Leśniczówka	drewn., ok. poł. XIX w.
33	Kuzki	Kuzki	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	mur., 1 poł. XIX w.
34	Łachów	Łachów	KAPLICZKA PRZYDROŻNA	mur., 1 poł. XX w.
35	Nieznanowice	Nieznanowice 23 (Martynek)	LEŚNICZÓWKA	mur., 4 ćw. XIX w.
36	Nieznanowice	Nieznanowice	PARK w zespole pałacowo-parkowym i folwarcznym	XVIII w., przekomponowany i powiększony ok. 1870 r., częściowo przekomponowany na pocz. XX w.
37	Nieznanowice	Nieznanowice	RUINA PAŁACU w zespole pałacowo- parkowym i folwarcznym	mur., 2 ćw. XIX w. i 3 lub 4 ćw. XIX w.
38	Nieznanowice	Nieznanowice	RUINA OFICyny w zespole pałacowo- parkowym i folwarcznym	mur., 3 lub 4 ćw. XIX w.
39	Nieznanowice	Nieznanowice	POZOSTAŁOŚCI OGRODZENIA Z BRAMAMI (PŁN. I PŁD.- WSCH. Z KOWALSKIMI WROTAMI) w zespole pałacowo-parkowym i folwarcznym	mur., 2 ćw. XIX w., XIX/XX w.
40	Nieznanowice	Nieznanowice	NIECKA FONTANNY w zespole pałacowo-parkowym i folwarcznym	mur., XIX/XX w. (dwie analogiczne na płn. od pałacu zasypane)
41	Nieznanowice	Nieznanowice 44	RZĄDCÓWKA w zespole pałacowo- parkowym i folwarcznym	mur., XIX/XX w.
42	Nieznanowice	Nieznanowice 45	DOM OFICJALISTÓW, ob. sklep w zespole pałacowo- parkowym i folwarcznym	mur., XIX/XX w., przebud. i ocieplony
43	Nieznanowice	Nieznanowice 46	OŚMIORAK, ob. budynek mieszkalny w zespole pałacowo- parkowym i folwarcznym	mur., 2 poł. XIX w.

44	Nieznanowice	Nieznanowice	POFOLWARCZNE ZABUDOWANIA GOSPODARCZE (STAJNIA, OBORA, STODOŁA, MAGAZYN) w zespole pałacowo- parkowym i folwarcznym	mur., 2 poł. XIX w.
45	Nieznanowice	Nieznanowice	MŁYN w zespole pałacowo- parkowym i folwarcznym	mur., XIX/XX w.
46	Rogienice	Rogienice	PARK w założeniu pofolwarcznym	2 poł. XVIII w. przekomponowany XIX/XX w.
47	Rogienice	Rogienice 27	CZĘŚĆ GOSPODARSTWA Z ZABUDOWANIAM I SADEM w założeniu pofolwarcznym	
48	Rogienice	Rogienice	STAW ZGROBLAMI w założeniu pofolwarcznym	
49	Rogienice	Rogienice	Cmentarz epidemiczny	
50	Rząbiec	Rząbiec 22	DWÓR, ob. szkoła	mur., ok. 1920 r., przebudowany
51	Silpia Duża	Silpia Duża 1a (Gościencin)	SZKOŁA	mur., 1936r.
52	Włoszczowa	Włoszczowa	UKŁAD URBANISTYCZNY	XVI/XIX w.
53	Włoszczowa	ul. Partyzantów	KOŚCIÓŁ w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP	mur., 3 ćw. XVII w., przebud. XIX w.
54	Włoszczowa	ul. Partyzantów 3	PLEBANIA w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP	mur., poł. XIX w.
55	Włoszczowa	ul. Partyzantów	OGRODZENIE KOŚCIOŁA Z BRAMAMI w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP	mur. i mur.- żel., 4 ćw. XIX w.
56	Włoszczowa	ul. Partyzantów	KOSTNICA (PŁN.- ZACH. NAROŻNIK OGRODZENIA) w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP	mur., 4 ćw. XIX w.
57	Włoszczowa	ul. Partyzantów	PODDACH (PRZY ZACH. CZĘŚCI OGRODZENIA) w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP	drewn., 4 ćw. XIX w.
58	Włoszczowa	ul. Partyzantów	POZOSTAŁOŚCI DZWONNICZY (PRZY PŁD. CZĘŚCI OGRODZENIA) w zespole kościoła par. pw.	mur., XVIII w.

			Wniebowzięcia NMP	
59	Włoszczowa	ul. Partyzantów 3	STRÓŻÓWKA PRZY PLEBANII w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP	mur., 2 poł. XIX w.
60	Włoszczowa	ul. Partyzantów 3	ARKADOWA BRAMA ŁĄCZĄCA PLEBANIĘ ZE STRÓŻÓWKĄ w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NM	mur., 2 poł. XIX w.
61	Włoszczowa	ul. Partyzantów	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY w zespole kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP	
62	Włoszczowa	ul. Partyzantów	KAPLICA PW. WSZYSTKICH ŚW. w zespole cmentarza par.	mur., 1786r., grunto- wnie restaurowana w l. 1868- 1875 i 1949 r.
63	Włoszczowa	ul. Partyzantów	OGRODZENIE Z BRAMĄ w zespole cmentarza par.	mur., 4 ćw. XIX w.
64	Włoszczowa	ul. Partyzantów	CMENTARZ PARAFIALNY RZYMSKO- KATOLICKI w zespole cmentarza par.	zał. 1596 r.
65	Włoszczowa	ul. Jana III Sobieskiego (ul. Ogrodowa)	CMENTARZ ŻYDOWSKI	1 poł. XVIII w.
66	Włoszczowa	ul. Podzamcze	POZOSTAŁOŚCI ZAŁOŻENIA OBRONNEGO Z FOSĄ z pozostałości założenia obronnego i zespołu dworskiego (Włoszczowa- Podzamcze)	ziemne, pocz. XVI w.
67	Włoszczowa	ul. Podzamcze	POZOSTAŁOŚCI PARKU z pozostałości założenia obronnego i zespołu dworskiego (Włoszczowa- Podzamcze)	XVIII w. przekształcony ok. poł. XIX w. i 1 ćw. XX w.
68	Włoszczowa	ul. Podzamcze	PIWNICE DAWNEGO DWORU z pozostałości założenia obronnego i zespołu dworskiego (Włoszczowa- Podzamcze)	mur. 1525- 1527
69	Włoszczowa	ul. Podzamcze 15	OFICyna z pozostałości założenia obronnego i zespołu dworskiego (Włoszczowa- Podzamcze)	mur., XVIII/XIX w., przebud.
70	Włoszczowa	ul. Podzamcze 24 i 22	OFICyna z pozostałości założenia obronnego i zespołu dworskiego (Włoszczowa- Podzamcze)	mur., XVIII/XIX w., przebud.

71	Włoszczowa	ul. Koniecpolska 40	BUDYNEK ZESPOŁU SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH NR 2 IM. HETMANA STEFANA CZARNIECKIEGO	mur., l. 30 XX w.
72	Włoszczowa	ul. Partyzantów 24	BUDYNEK ZESPOŁU PLACÓWEK OŚWIATOWYCH NR 1	mur., 1924 r.
73	Włoszczowa	ul. Czarnieckiego 15	DOM NR 15	drewn., k. XIX w.
74	Włoszczowa	ul. Kilińskiego 1	DOM NR 1	mur., 2 poł. XIX w.
75	Włoszczowa	ul. Kilińskiego 2	DOM NR 2	mur., 2 poł. XIX w.
76	Włoszczowa	ul. Kilińskiego 3	DOM NR 3	mur., k. XIX w.
77	Włoszczowa	ul. Kilińskiego 4	DOM NR 4	mur., 2 poł. XIX w.
78	Włoszczowa	ul. Kilińskiego 24	DOM NR 24	mur., k. XIX w.
79	Włoszczowa	ul. Konopnickiej 3 (róg z ul. Mleczar- ską), (dz. ewid. nr 1038/2)	LEŚNICZÓWKA, ob. dom nr 3	drewn., 2 poł. XIX w.
80	Włoszczowa	ul. Konopnickiej 4 i 6	DOM NR 4 i 6	drewn., 2 poł. XIX w.
81	Włoszczowa	ul. Konopnickiej 7	DOM NR 7	mur., 2 poł. XIX w.
82	Włoszczowa	ul. Kościuszki 2 (róg z ul. Jana III Sobieskiego)	DOM NR 2	mur., XIX/XX w.
83	Włoszczowa	ul. Kościuszki 8 (róg z ul. Kilińskiego)	DOM NR 8	mur., k. XIX w.
84	Włoszczowa	ul. Kościuszki 10 (róg z ul. Kilińskiego)	DOM NR 10	mur., k. XIX w.
85	Włoszczowa	ul. Partyzantów 109	DOM NR 109	mur., pocz. XX w.
86	Włoszczowa	ul. Kościuszki 13	BUDYNEK POCZTY	mur., pocz. XX w.
87	Włoszczowa	ul. Przedborska 1 (róg z ul. Sienkiewicza)	DOM NR 1	mur., pocz. XX w.
88	Włoszczowa	ul. Sienkiewicza 4	DOM NR 4	mur., pocz. XX w.
89	Włoszczowa	ul. Sienkiewicza 27	DOM NR 27	mur., k. XIX w.
90	Włoszczowa	ul. Sienkiewicza 29	DOM NR 29	mur. k. XIX w.
91	Włoszczowa	ul. Świeża 8	DOM NR 8	mur., k. XIX w.
92	Włoszczowa	ul. Świeża 15 (róg z ul. Jana III Sobieskiego)	DOM NR 15	mur., 2 poł. XIX w.
93	Włoszczowa	ul. Świeża 24	DOM NR 24	mur., 2 poł. XIX w.
94	Włoszczowa	ul. Wigury 12	DOM NR 12	mur., k. XIX w.

95	Włoszczowa	Plac Wolności 10	DOM NR 10	mur., k. XIX w.
96	Włoszczowa	Plac Wolności 11	DOM NR 11	mur., k. XIX w.
97	Włoszczowa	Plac Wolności 19	DOM NR 19	mur., k. XIX w.
98	Włoszczowa	Plac Wolności 20	DOM NR 2	mur., k. XIX w.
99	Włoszczowa	Plac Wolności 23 i 24	DOM NR 23 i 24	mur., k. XIX w.
100	Włoszczowa	ul. Sienkiewicza 1 (róg z Pl Wolności)	DOM NR 1	mur., k. XIX w.

5.6. Zabytki archeologiczne oraz zabytkowe obszary

Na terenie gminy Włoszczowa, znajduje się 333 zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, które są śladem materialnej działalności ludzkiej w przeszłości. Wykaz stanowisk i zabytkowych obszarów przedstawia tabela poniżej (Tabela nr 6).

Tabela nr 6. Stanowiska archeologiczne i zabytkowe obszary na terenie gminy Włoszczowa

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	NR STANOWISKA W MIEJSCOWOŚCI/ NA OBSZARZE, OBSZAR AZP
1	Jeżowice	4/4, AZP 85-55
2	Kurzelów	47/5, AZP 85-55
3	Kurzelów	48/6, AZP 85-55
4	Kurzelów	49/7, AZP 85-55
5	Gościencin	1/8, AZP 85-55
6	Gościencin	2/9, AZP 85-55
7	Gościencin	3/10, AZP 85-55
8	Gościencin	4/11, AZP 85-55
9	Gościencin	5/12, AZP 85-55
10	Gościencin	6/13, AZP 85-55
11	Gościencin	7/14, AZP 85-55
12	Gościencin	8/15, AZP 85-55
13	Gościencin	9/16, AZP 85-55
14	Gościencin	10/17, AZP 85-55
15	Gościencin	11/18, AZP 85-55
16	Gościencin	12/19, AZP 85-55
17	Gościencin	13/20, AZP 85-55
18	Gościencin	14/21, AZP 85-55
19	Gościencin	15/22, AZP 85-55
20	Gościencin	16/23, AZP 85-55
21	Gościencin	17/24, AZP 85-55
22	Gościencin	18/25, AZP 85-55
23	Gościencin	19/54, AZP 85-55
24	Gościencin	20/55, AZP 85-55
25	Gościencin	21/56, AZP 85-55

26	Gościencin	22/57, AZP 85-55
27	Gościencin	23/58, AZP 85-55
28	Gościencin	24/59, AZP 85-55
29	Silpia Duża	2/42, AZP 85-55
30	Silpia Duża	3/43, AZP 85-55
31	Silpia Duża	4/44, AZP 85-55
32	Silpia Duża	5/45, AZP 85-55
33	Silpia Duża	6/46, AZP 85-55
34	Silpia Duża	7/47, AZP 85-55
35	Silpia Duża	8/48, AZP 85-55
36	Silpia Duża	9/49, AZP 85-55
37	Silpia Duża	10/50, AZP 85-55
38	Silpia Duża	11/51, AZP 85-55
39	Danków Duży	1/47, AZP 85-56
40	Danków Duży	2/48, AZP 85-56
41	Danków Duży	3/49, AZP 85-56
42	Danków Duży	4/50, AZP 85-56
43	Danków Duży	5/51, AZP 85-56
44	Danków Duży	6/52, AZP 85-56
45	Danków Duży	7/53, AZP 85-56
46	Danków Duży	8/54, AZP 85-56
47	Danków Duży	9/55, AZP 85-56
48	Danków Duży	10/56, AZP 85-56
49	Danków Duży	11/57, AZP 85-56
50	Danków Duży	12/58, AZP 85-56
51	Danków Duży	13/59, AZP 85-56
52	Danków Duży	14/60, AZP 85-56
53	Danków Mały	1/61, AZP 85-56
54	Danków Mały	2/62, AZP 85-56
55	Danków Mały	3/63, AZP 85-56
56	Danków Mały	4/64, AZP 85-56
57	Danków Mały	5/65, AZP 85-56
58	Kurzelów	1/1, AZP 85-56
59	Kurzelów	2/2, AZP 85-56
60	Kurzelów	3/3, AZP 85-56
61	Kurzelów	4/4, AZP 85-56
62	Kurzelów	5/5, AZP 85-56
63	Kurzelów	6/6, AZP 85-56
64	Kurzelów	7/7, AZP 85-56
65	Kurzelów	8/8, AZP 85-56
66	Kurzelów	9/9, AZP 85-56
67	Kurzelów	10/10, AZP 85-56
68	Kurzelów	11/11, AZP 85-56
69	Kurzelów	12/12, AZP 85-56
70	Kurzelów	13/13, AZP 85-56

71	Kurzelów	14/14, AZP 85-56
72	Kurzelów	15/15, AZP 85-56
73	Kurzelów	16/16, AZP 85-56
74	Kurzelów	17/17, AZP 85-56
75	Kurzelów	18/18, AZP 85-56
76	Kurzelów	19/19, AZP 85-56
77	Kurzelów	20/20, AZP 85-56
78	Kurzelów	21/21, AZP 85-56
79	Kurzelów	22/22, AZP 85-56
80	Kurzelów	23/23, AZP 85-56
81	Kurzelów	24/24, AZP 85-56
82	Kurzelów	25/25, AZP 85-56
83	Kurzelów	26/26, AZP 85-56
84	Kurzelów	27/27, AZP 85-56
85	Kurzelów	28/28, AZP 85-56
86	Kurzelów	29/29, AZP 85-56
87	Kurzelów	30/30, AZP 85-56
88	Kurzelów	31/31, AZP 85-56
89	Kurzelów	32/32, AZP 85-56
90	Kurzelów	33/33, AZP 85-56
91	Kurzelów	34/34, AZP 85-56
92	Kurzelów	35/35, AZP 85-56
93	Kurzelów	36/36, AZP 85-56
94	Kurzelów	37/37, AZP 85-56
95	Kurzelów	38/38, AZP 85-56
96	Kurzelów	39/39, AZP 85-56
97	Kurzelów	40/40, AZP 85-56
98	Kurzelów	41/41, AZP 85-56
99	Kurzelów	42/42, AZP 85-56
100	Kurzelów	43/43, AZP 85-56
101	Kurzelów	44/44, AZP 85-56
102	Kurzelów	45/45, AZP 85-56
103	Kurzelów	46/46, AZP 85-56
104	Międzylesie	1/90, AZP 85-56
105	Międzylesie	2/91, AZP 85-56
106	Międzylesie	3/92, AZP 85-56
107	Międzylesie	4/93, AZP 85-56
108	Międzylesie	5/94, AZP 85-56
109	Międzylesie	6/95, AZP 85-56
110	Międzylesie	7/96, AZP 85-56
111	Międzylesie	8/97, AZP 85-56
112	Międzylesie	9/98, AZP 85-56
113	Międzylesie	10/99, AZP 85-56
114	Międzylesie	11/100, AZP 85-56
115	Międzylesie	12/101, AZP 85-56

116	Motyczno	9/87, AZP 85-56
117	Motyczno	10/88, AZP 85-56
118	Motyczno	11/89, AZP 85-56
119	Włoszczowa	22/66, AZP 85-56
120	Włoszczowa	23/67, AZP 85-56
121	Włoszczowa	24/68, AZP 85-56
122	Włoszczowa	25/69, AZP 85-56
123	Włoszczowa	26/70, AZP 85-56
124	Włoszczowa	27/71, AZP 85-56
125	Włoszczowa	28/72, AZP 85-56
126	Włoszczowa	29/73, AZP 85-56
127	Włoszczowa	30/74, AZP 85-56
128	Włoszczowa	31/75, AZP 85-56
129	Włoszczowa	32/76, AZP 85-56
130	Włoszczowa	33/77, AZP 85-56
131	Włoszczowa	34/78, AZP 85-56
132	Włoszczowa	35/79, AZP 85-56
133	Włoszczowa	36/80, AZP 85-56
134	Włoszczowa	37/81, AZP 85-56
135	Włoszczowa	38/82, AZP 85-56
136	Włoszczowa	39/83, AZP 85-56
137	Włoszczowa	40/84, AZP 85-56
138	Włoszczowa	41/85, AZP 85-56
139	Włoszczowa	42/86, AZP 85-56
140	Motyczno- Biadaszek	4/11, AZP 85-57
141	Motyczno- Kotowie	1/8, AZP 85-57
142	Motyczno- Kotowie	2/9, AZP 85-57
143	Motyczno- Kotowie	3/10, AZP 85-57
144	Motyczno- Pisaki	5/12, AZP 85-57
145	Motyczno- Pisaki	6/13, AZP 85-57
146	Motyczno- Pisaki	7/14, AZP 85-57
147	Motyczno- Pisaki	8/15, AZP 85-57
148	Włoszczowa	4/1, AZP 85-57
149	Włoszczowa	5/2, AZP 85-57
150	Włoszczowa	6/3, AZP 85-57
151	Włoszczowa	7/4, AZP 85-57
152	Włoszczowa	8/5, AZP 85-57
153	Włoszczowa	9/6, AZP 85-57
154	Włoszczowa	10/7, AZP 85-57
155	Włoszczowa	20/23, AZP 85-57
156	Włoszczowa	21/24, AZP 85-57
157	Jeżowice	5/19, AZP 86-55
158	Jeżowice	6/20, AZP 86-55
159	Jeżowice	7/21, AZP 86-55
160	Jeżowice	8/22, AZP 86-55

161	Czarnca	5/47, AZP 86-56
162	Czarnca	6/48, AZP 86-56
163	Czarnca	11/53, AZP 86-56
164	Czarnca- Mościska	3/45, AZP 86-56
165	Czarnca- Mościska	4/46, AZP 86-56
166	Czarnca- Wymysłów	7/49, AZP 86-56
167	Czarnca- Wymysłów	8/50, AZP 86-56
168	Czarnca- Wymysłów	9/51, AZP 86-56
169	Czarnca- Wymysłów	10/52, AZP 86-56
170	Jeżowice	2/39, AZP 86-56
171	Jeżowice	3/40, AZP 86-56
172	Jeżowice- Dąbrowa	1/38, AZP 86-56
173	Kuziki	1/24, AZP 86-56
174	Kuziki	2/25, AZP 86-56
175	Kuziki	3/26, AZP 86-56
176	Kuziki	4/27, AZP 86-56
177	Kuziki	5/28, AZP 86-56
178	Kuziki	6/29, AZP 86-56
179	Kuziki	7/30, AZP 86-56
180	Łachów	-/-, AZP 86-56
181	Łachów	1/10, AZP 86-56
182	Łachów	2/4, AZP 86-56
183	Łachów	3/11, AZP 86-56
184	Łachów	4/1, AZP 86-56
185	Łachów	5/2, AZP 86-56
186	Łachów	6/3, AZP 86-56
187	Łachów	7/5, AZP 86-56
188	Łachów	8/6, AZP 86-56
189	Łachów	9/7, AZP 86-56
190	Łachów	10/8, AZP 86-56
191	Łachów	11/9, AZP 86-56
192	Łachów	12/12, AZP 86-56
193	Łachów	13/13, AZP 86-56
194	Łachów	14/14, AZP 86-56
195	Łachów	15/15, AZP 86-56
196	Łachów	16/16, AZP 86-56
197	Łachów	17/17, AZP 86-56
198	Łachów	18/18, AZP 86-56
199	Łachów	19/19, AZP 86-56
200	Łachów	20/20, AZP 86-56
201	Łachów	21/21, AZP 86-56
202	Łachów- Łachowska Piła	22/22, AZP 86-56
203	Łachów- Łachowska Piła	23/23, AZP 86-56
204	Włoszczowa	11/31, AZP 86-56
205	Włoszczowa	12/32, AZP 86-56

206	Włoszczowa	13/33, AZP 86-56
207	Włoszczowa	14/34, AZP 86-56
208	Włoszczowa	15/35, AZP 86-56
209	Włoszczowa	16/36, AZP 86-56
210	Włoszczowa	17/37, AZP 86-56
211	Nieznanowice	1/1, AZP 86-57
212	Nieznanowice	2/2, AZP 86-57
213	Nieznanowice	3/3, AZP 86-57
214	Nieznanowice	4/4, AZP 86-57
215	Nieznanowice	5/5, AZP 86-57
216	Nieznanowice	6/6, AZP 86-57
217	Rząbiec	1/7, AZP 86-57
218	Rząbiec	2/8, AZP 86-57
219	Rząbiec	3/9, AZP 86-57
220	Rząbiec	4/10, AZP 86-57
221	Włoszczowa	2/24, AZP 86-57
222	Włoszczowa	3/25, AZP 86-57
223	Włoszczowa	18/26, AZP 86-57
224	Włoszczowa	19/27, AZP 86-57
225	Wola Wiśniowa	1/11, AZP 86-57
226	Wola Wiśniowa	2/12, AZP 86-57
227	Wola Wiśniowa	3/13, AZP 86-57
228	Wola Wiśniowa	4/14, AZP 86-57
229	Wola Wiśniowa	5/15, AZP 86-57
230	Wola Wiśniowa	6/16, AZP 86-57
231	Wola Wiśniowa	7/17, AZP 86-57
232	Wola Wiśniowa	8/18, AZP 86-57
233	Wola Wiśniowa	9/19, AZP 86-57
234	Wola Wiśniowa	10/20, AZP 86-57
235	Wola Wiśniowa	11/21, AZP 86-57
236	Wola Wiśniowa	12/22, AZP 86-57
237	Wola Wiśniowa	13/23, AZP 86-57
238	Wymysłów	1/1, AZP 86-58
239	Bebelno	14/17, AZP 87-56
240	Bebelno	15/18, AZP 87-56
241	Bebelno	16/19, AZP 87-56
242	Bebelno	17/20, AZP 87-56
243	Bebelno	18/21, AZP 87-56
244	Bebelno	19/22, AZP 87-56
245	Czarnca	1/30, AZP 87-56
246	Czarnca	2/31, AZP 87-56
247	Czarnca	12/32, AZP 87-56
248	Czarnca	13/33, AZP 87-56
249	Czarnca	14/34, AZP 87-56
250	Czarnca	15/35, AZP 87-56

251	Czarnca	16/36, AZP 87-56
252	Czarnca	17/37, AZP 87-56
253	Czarnca	18/38, AZP 87-56
254	Czarnca	19/39, AZP 87-56
255	Czarnca	20/40, AZP 87-56
256	Czarnca	21/41, AZP 87-56
257	Czarnca	22/42, AZP 87-56
258	Czarnca	23/43, AZP 87-56
259	Czarnca	24/44, AZP 87-56
260	Czarnca	25/45, AZP 87-56
261	Czarnca	26/46, AZP 87-56
262	Kąty	1/23, AZP 87-56
263	Kąty	2/24, AZP 87-56
264	Kąty	3/25, AZP 87-56
265	Kąty	4/26, AZP 87-56
266	Kąty	5/27, AZP 87-56
267	Kąty	6/28, AZP 87-56
268	Kąty	7/29, AZP 87-56
269	Bebelno	20/1, AZP 87-57
270	Bebelno	21/2, AZP 87-57
271	Bebelno	22/3, AZP 87-57
272	Boczkowice	2/10, AZP 87-57
273	Boczkowice	3/11, AZP 87-57
274	Konieczno	1/15, AZP 87-57
275	Konieczno	2/16, AZP 87-57
276	Konieczno	3/17, AZP 87-57
277	Konieczno	4/18, AZP 87-57
278	Konieczno	5/19, AZP 87-57
279	Konieczno	6/20, AZP 87-57
280	Konieczno	7/21, AZP 87-57
281	Ludwinów	1/4, AZP 87-57
282	Ludwinów	2/5, AZP 87-57
283	Ogarka	1/12, AZP 87-57
284	Ogarka	4/13, AZP 87-57
285	Rogienice	1/6, AZP 87-57
286	Rogienice	2/7, AZP 87-57
287	Rogienice	3/8, AZP 87-57
288	Rogienice	4/9, AZP 87-57
289	Przygradów	1/6, AZP 87-58
290	Przygradów	2/7, AZP 87-58
291	Przygradów	3/8, AZP 87-58
292	Bebelno	1/60, AZP 88-57
293	Bebelno	2/61, AZP 88-57
294	Bebelno	3/62, AZP 88-57
295	Bebelno	4/63, AZP 88-57

296	Bebelno	5/64, AZP 88-57
297	Bebelno	6/65, AZP 88-57
298	Bebelno	7/66, AZP 88-57
299	Bebelno	8/67, AZP 88-57
300	Bebelno	9/68, AZP 88-57
301	Bebelno	10/69, AZP 88-57
302	Bebelno	11/70, AZP 88-57
303	Bebelno	12/71, AZP 88-57
304	Bebelno	13/72, AZP 88-57
305	Boczkowice	1/34, AZP 88-57
306	Dąbie	-/-, AZP 88-57
307	Dąbie	1/7, AZP 88-57
308	Dąbie	2/8, AZP 88-57
309	Dąbie	3/9, AZP 88-57
310	Dąbie	4/10, AZP 88-57
311	Dąbie	5/11, AZP 88-57
312	Dąbie	6/12, AZP 88-57
313	Dąbie	7/13, AZP 88-57
314	Dąbie	8/14, AZP 88-57
315	Dąbie	9/15, AZP 88-57
316	Dąbie	10/16, AZP 88-57
317	Dąbie	11/17, AZP 88-57
318	Dąbie	12/18, AZP 88-57
319	Dąbie	13/19, AZP 88-57
320	Dąbie	14/20, AZP 88-57
321	Dąbie	15/21, AZP 88-57
322	Dąbie	16/22, AZP 88-57
323	Dąbie	17/23, AZP 88-57
324	Dąbie	18/24, AZP 88-57
325	Dąbie	19/25, AZP 88-57
326	Dąbie	20/26, AZP 88-57
327	Dąbie	21/27, AZP 88-57
328	Dąbie	22/28, AZP 88-57
329	Dąbie	23/29, AZP 88-57
330	Dąbie	24/30, AZP 88-57
331	Dąbie	25/31, AZP 88-57
332	Dąbie	26/32, AZP 88-57
333	Dąbie	27/33, AZP 88-57

5.7. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Synteza elementów przyrody i widocznych efektów działalności człowieka jest architekturą krajobrazu, czyli formą, która- obok treści- składa się na krajobraz kulturowy. Ochrona tego krajobrazu to pełna ochrona obiektu zabytkowego wraz jego otoczeniem i walorami przyrodniczymi, roślinnością i warunkami socjologicznymi. Polega na ochronie najcenniejszych obiektów, zespołów, obszarów i świadomym ich przekształcaniu w taki sposób by tworząc nowe wartości unikać deformacji istniejącego, historycznie ukształtowanego dziedzictwa. Chronić należy więc nie tylko obiekty architektury, kapliczki i figury przydrożne, również krajobraz ukształtowany ludzką ręką. Obiekty wpisane do rejestru zabytków znajdujące się na terenie gminy Włoszczowa, opisane poniżej, są przykładem takiego krajobrazu.

Do najbardziej wartościowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy Włoszczowa:

- **Zespół kościoła parafialnego pw. Michała Archanioła, ob. pw. Narodzenia NMP, Bebelno**
W skład zespołu wchodzi: kościół, dzwonnica, plebania (1907- 1911), cmentarz przykościelny oraz ogrodzenie.

Kościół parafialny pw. Narodzenia NMP

Datowanie: 1745 r.; 1777 r.- dobudowa zakrystii i kruchty; 1901 r.- przebudowa i remont: przedłużenie nawy, remont więźby dachowej, przebudowa sygnaturki, podniesienie podmurówki, przebudowa tarczy, chóru muzycznego, drzwi, malowanie wnętrza

Remonty: 1836 r., 1862 r., w 1882 r.- 89 nowy szalunek, w 1952 r., 1968 r.: nowa kruchta w miejscu starej, wymiana opierzenia ścian zewnętrznych, wykonanie betonowej opaski wokół kościoła, zmiana kształtu okien zakrystii, wymiana podłóg na ceramiczne.

Kościół usytuowany pośrodku ogrodzonego placu, po pld. stronie drogi. Na ptn. - zach. od kościoła - drewniana dzwonnica z XVIII w.

Kościół orientowany, jednonawowy, z prostokątną zakrystią i kruchtą od ptn. Prostokątna nawa z węższym od pld. prezbiterium zamkniętym trójbocznie, nakryte wspólnym dachem dwuspadowym; dolne partie połaci dachu lekko odgięte, nad pld. ścianą prezbiterium-wydatny okap. Nad zamknięciem prezbiterium dach niższy, trójpołaciowy. Parterowe aneksy zakrystii i kruchty nakryte dwuspadowo. Pośrodku kalenicy dachu- ośmioboczna sygnaturka z ażurową, arkadową latarnią, zwieńczona sterczyną z krzyżem. Dachy kryte blachą ocynkowaną.

Cokół budynku murowany, tynkowany, osłonięty okapnikiem. Ściany drewniane (modrzew) w konstrukcji zrębowej, spięte lisicami, szalowane pionowo z listwowaniem, malowane jasnoniebiesko, zwieńczone gzymsem podokapowym. W elewacji ptn. drewniany gzymś cokołowy nawy i prezbiterium oraz gzymś na wysokości nadproży okien kruchty. Szczyty zakrystii i kruchty wydzielone okapnikiem.

Okna drewniane, prostokątne, w nawie i prezbiterium zamknięte łukiem odcinkowym, w profilowanych obramieniach z wąskim gzymsem; dwudzielne, jednodzielne i trójdzielne, wielokwaterowe. Drzwi prostokątne dwuskrzydłowe.

Wnętrze nawy jednoprzestrzenne, nieco węższe prezbiterium wydzielone ścianą tęczy przepartą arkadą rozpartą profilowaną belką- u nasady zamkniętej eliptycznie archiwolty. Ściany wzmocnione lisicami, osłonięte boazerią listwową, podobnie ściany zakrystii i kruchty. Stropy belkowe obite boazerią listwową. Chór muzyczny wsparty na parze drewnianych słupów; schody drewniane, dwubiegowe. Posadzka ceramiczna, w prezbiterium - wyłożona marmurem.

Wyposażenie: ołtarz główny neogotycki (1894 r.), ambona późnobarokowa, chrzcielnica - kamienna, gotycka.

Dzwonnica w zespole kościoła paraf. pw. Narodzenia NMP

Datowanie: 2 poł. XVIII w.

Dzwonnica usytuowana w płn.- zach. narożniku kościelnego cmentarza. Drewniana, na planie kwadratu, konstrukcję tworzą cztery słupy umieszczone na narożach, zaczopowane w przyciesiach, usztywnione krzyżulcami i rozparte ryglami. Izbica o konstrukcji słupowo-ramowej, dźwigająca dach i podtrzymująca zawieszone dzwony. Budynek dwukondygnacyjny, o nachylonych ścianach części dolnej i nadwieszanej nad nią izbicy. Linia nadwieszenia zakłócona przez środkowy segment, odchylony od pionu, ale w odwrotnym kierunku niż ściany części dolnej. Czerpołaciowy dach, obecnie pokryty blachą, dawniej gontem, zwieńczony kwadratową latarnią, nakrytą namiotowym daszkiem. Ściany dzwonnicy szalowane pionowymi deskami- bez segmentu środkowego, gdzie deski ułożone są w jodełkę. Osiem dość dużych otworów okiennych- prześwity dzwonne, rozstawione symetrycznie, po dwa w każdej ścianie izbicy.

- **Zespół dworski z parkiem, Boczkowice**

Datowanie: zespół dworski- 2 poł. XIX w., pozostałość dworu- XIX/ XX w.

Historia: W końcu XVIII w. wsie Boczkowice Mniejsze i Większe kupił Bystrzonowski. W rękach rodziny- do 1833 r.- konfiskata majątku. Rządowe Boczkowice wydzierżawił Romuald Straszewski, który w 40-tych l. XIX w. wykupił folwark.

W latach 1846- 1852 zabudowania dworskie obejmowały dwór drewniany, spichlerz, trzy stodoły, dwie obory, owczarnię drewnianą zastąpioną murowaną oraz czworaki. W 1880r. majątek kupił Stanisław Adamowicz Linowski: rozbudowa dworu, modernizacja parku. W 1915 r. majątek sprzedany na licytacji, większość gruntów uległa parcelacji, resztówkę- obejmującą zabudowania z dziedzińcem, parkiem i sadem, kupił Stanisław Stępkowski z Jadryna. W rękach rodziny majątek pozostawał do 1945r. W 1948r. parcelacja majątku. Centralna część posiadłości obejmowała rozległy park ze starodrzewem (świerki, graby, lipy wiązy, kasztanowce, akacje, jesiony, klony i modrzewie), dziedziniec otoczony zabudowaniami gospodarczymi, duży sad.

Zespół dworski z parkiem usytuowany jest na płn. zach. od wsi, na pld. od drogi Boczkowice - Bebelno. Założenie składa się z dworu z parkiem oraz sadów i łąk- w obrębie kompozycji.

Przyjmuje kształt zbliżony do prostokąta na osi wsch.- zach., z lekkim wybrzuszeniem od ptn. Droga dojazdowa wiedzie od ptn. i przekształca się w główną drogę zespołu, wiodącą do pozostałości dworu- usytuowanego pośrodku założenia.

Teren tarasowo opada na zach. Część wsch. położona wyżej, dzieli się na część ptn.- park i pozostałość sadu oddzielone od ptd. ścieżką i szpalerami krzewów. Park tworzy zwarta grupa drzew: graby, lipy wiązy, kasztanowce, akacje jesiony, klony i modrzewie. Dwór usytuowany przy ścieżce, obok teren po ogrodach warzywnych, na ptd.- sad i łąka oraz pojedynczy drzewostan. Na zach. od dworu- uskok skarpy. Niższy wsch. taras zespołu zajmuje dawny sad i łąka. Na wszystkich granicach założenia- zwarta zieleń wysoka, od ptn. konturowana zewnętrzną drogą z perspektywą widokową. Zachowana niewielka ilość pierwotnych elementów zespołu, dawne polany, ogrody zarośnięte samosiejkami lip i jesionów oraz chwastami.

Na terenie zespołu zachowany budynek- pozostałość dawnego dworu. Parterowy budynek na rzucie prostokąta, nakryty dwuspadowym dachem, z obszerną facjatą na osi fasady, nakrytą dwuspadowo. Ściany murowane z cegły i kamienia wapiennego, tynkowane. Na elewacjach pozostałości pierwotnych podziałów: lizeny, profilowany gzyms wydzielający poddasze, odcinki gzymsu nad prostokątnymi oknami. Budynek w bardzo złym stanie technicznym.

Pierwotny układ kompozycyjny wewnątrz zespołu czytelny w niewielkim stopniu. Obszar wartościowy ze względu na zwarty, drzewostan, osie widokowe w kierunku ptn. i zach.

W latach 1825 - 1837 dzierżawili Boczkowice dziadkowie Stefana Żeromskiego - Józef i Agnieszka z Jackowskich Katerlowie.

- **Zespół kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP i św. Floriana, Czarńca**

W skład zespołu wchodzi: kościół, dzwonnica, cmentarz przykościelny w granicach ogrodzenia (zał. 1640r.) oraz ogrodzenie (XIX/ XX w.).

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP i św. Floriana

Datowanie: 1640 - 1659 (konsekracja: 1668 r.), 1825r.- kruchta (od ptd.), w 1850r. zmieniona na kaplicę, 1870r. neogotycka sygnaturka nad nawą.

Remonty: XIX/ XX w., 1923r., 1957 – 1960 - odbudowywany po pożarze w dn. 13.12.1956r., 1965r. - aranżacja wnętrza z polichromią (Izabela Borowska), 1969r., 1970r., 1973r., 1991r.- konserwacja kamieniarki, 1992- 1994 - naprawa elewacji i pokrycia dachu.

Kościół usytuowany w ptn. części wsi przy drodze do Wymysłowa, na płaskim terenie otoczonym ceglany murem, w ptn.- zach. narożniku muru- dzwonnica.

Kościół orientowany, jednonawowy, na rzucie prostokąta, z węższym prezbiterium zamkniętym półkolistą apsydą. Przy ptn. ścianie prezbiterium - prostokątna zakrystia. W ptd. ścianie nawy - kruchta na rzucie zbliżonym do kwadratu.

Budynek częściowo podpiwniczony (krypta), wysoki jednokondygnacyjny, z nieco niższą apsydą i równą jej wysokości zakrystią oraz parterową kruchtą. Dach nawy dwuspadowy zamknięty kotarowymi trójkątnymi szczytami schodkowymi ze sterczynami. Nieco niższy dach prezbiterium- dwuspadowy, zamknięty szczytem kotarowym o wklęsło- wypukłym

wykroju, z parą sterczyn i półkolistym aneksem- na osi, wieńczącym półkopułę nakrywającą apsydę prezbiterium. Dach zakrystii- pulpitowy, kruchty- dwuspadowy. Nad nawą- sygnaturka na rzucie kwadratu, z arkadowymi prześwitami, nakryta namiotowym dachem ze sterczyną i krzyżem.

Dach nawy, prezbiterium, kruchty i zakrystii- z dachówki ceramicznej, dach apsydy i sygnaturki- z blachy ocynkowanej.

Ściany murowane z kamienia i cegły, tynkowane; cokół wyłożony płytami piaskowca, detal architektoniczny wypracowany w tynku. Elewacje rozczłonkowane pilastrami rozdzielającymi prostokątne okna rozmieszczone w górnych partiach ścian. W zwieńczeniu ścian pełne, profilowane belkowane z gzymsem kostkowym. Okna w profilowanych obramieniach z uszakami i kroplami.

Na osi trójosiowej fasady prostokątne drzwi w portalu z uszakami; w trójkątnym naczółku owalna tablica fundacyjna w ornamentie chrząstkowo- wolutowym, zwieńczona kartuszem herbowym. Powyżej drzwi prostokątne epitafium fundatora, w górnej partii - okno w obramieniu z uszakami. Po bokach portalu- półkoliste nisze arkadowe, nad nimi- odcinki belkowania i trójkątne naczółki.

W nawie trzy prostokątne przęsła sklepienia kolebkowego z lunetami rozdzielone gurtami; w prezbiterium - jedno szersze przęsło, w apsydzie- półkopuła z półłatarnią. Na sklepieniach sztukateria ramowa o zróżnicowanych polach, dekorowana motywami roślinnymi, główkami puttów, rozetami, wazonami kwiatowymi. W apsydzie- scena Ukrzyżowania, nad łukiem tęczy- Matka Boska z Dzieciątkiem. W zakrystii sklepienie kolebkowo- krzyżowe; na sklepieniu sztukatorskie ramy, kiście winogron, rozety. W nadprożu kamiennego uszakowego portalu z prezbiterium do zakrystii- tablica fundacyjna z herbami.

Empora organowa trójarkadowa, o szerszym przęśle środkowym, wsparta na ośmiobocznych filarach, dekorowana sztukateriami: motywy roślinne, główki kobiet i putta. W pld.- zach. narożu- okrągła klatka schodowa ze spiralnymi schodami.

Ściany tynkowane, malowane, w partii cokołowej apsydy wyłożone płytami marmuru, rozczłonkowane zdwojonymi pilastrami, zwieńczone pełnym belkowaniem z wyładowanym gzymsem. Belkowanie gierowane w narożach nawy i na osiach pilastrów, wielokrotnie profilowane, zdobione gzymsem kostkowym.

Posadzki z płyt piaskowca (nawa), z płyt marmuru (prezbiterium, apsyda), w zakrystii i krypcie- ceramiczne. Schody do krypty kamienne, pozostałe- drewniane.

Wypożażenie kościoła- barokowe: drewniana ambona, dwa ołtarze boczne, ołtarz w kaplicy, chrzcielnica- marmurowa, dwie kamienne kąpielnice.

Dzwonnica w zespole kościoła paraf. pw. Wniebowzięcia NMP i św. Floriana

Datowanie: 2 poł. XVII w.

Remonty: w latach 1893 - 1905, 1993 - 1995 i na początku XXI w. Podczas remontu dachu zamontowano krzyż, pochodzący z wieży Kościoła sprzed 1956r.

Usytuowana w pñ.- wsch. części narożnika placu kościelnego. Zbudowana z cegły i kamienia, tynkowana. Wewnątrz zawieszane trzy dzwony na rusztowaniu z drzewa modrzewiowego-

jeden fundacji Hetmana, ważący ok. 1500 kg z XVII w., drugi - ważący 700 kg z XX w. i najmniejszy-ważący 350 kg z XX w.

- **Założenie krajobrazowe z pozostałościami parku, Czarncza**

Czarncza wzmiankowana jest w 1366 r. jako włość w pełni ukształtowana z dworem, kościołem i karczmą. Jej właściciel- Budza, sprzedał część Czarncy Dobkowi de Dobow. Od 1406r. wymieniany jest Stanisław Dobow. W 1410r.- Mikołaj z Czarncy, uczestnik poselstwa negocjującego poddanie Malborka przez Krzyżaków- być może identyczny z Mikołajem de Czarncza herbu Łódzia (wzmiankowany 1420 r.), co wskazywałoby na to, że potomkowie hetmana Czarnieckiego już wówczas utworzyli tu gniazdo rodowe- do 2 poł. XVIII w. Po śmierci hetmana w 1665 r., w 1667 r. Czarncza przeszła w ręce Wacława Leszczyńskiego, wojewody podlaskiego. Później odziedziczyli ją Szembekowie, Działyńscy, Modliszewscy, Gogolewscy i Makulscy. Ok. 1897 r.- rodzina Poznańskich z Łodzi, od 1910r. do II wojny światowej- Karski. Po reformie rolnej została tzw. resztówka, której właścicielem został skarb państwa. Obecnie jest własnością gminy. W 1966r. z inicjatywy inż. M. Chudzińskiego, na powierzchni 1,5 ha założono ogrodzony park- arboretum. Pierwotny teren zespołu liczył 5,2 ha. W 2007 r. przeprowadzono badania archeologiczne, w których odkryte zostały zabudowania dworskie Czarnieckich, znajdujące się w płn.- wsch. części parku.

Park - arboretum znajduje się po wsch. stronie drogi na Włoszczową, w granicach terenu pierwotnego założenia zamkniętego drogami poprzecznymi - do Wymysłowa (na płn.) i Żeliszawiczek (na pld.), na wprost kościoła. Rozlokowany na terenie lekko nachylonym: część pn. jest sztucznie podwyższona przez warstwy gruzu z istniejących tam zabudowań, obniża się w kierunku pld. - wsch. Arboretum ma kształt prostokąta z niewielkim wycięciem w narożniku pld.- wsch. W części wsch. przecina go aleja 200- letnich kasztanowców, której finałem jest pomnik hetmana Czarnieckiego, po bokach- skupiny drzew. W części wsch.- rozległa polana przecięta drogami ujęta szpalerami drzew. W 1976r. w parku rośło 300 gatunków i odmian drzew i krzewów, pochodzących z 5 kontynentów: Europy, Azji, Afryki i obu Ameryk- nasadzeń współczesnych. Obecnie na terenie parku rośnie około 70 gatunków odmian drzew i krzewów ozdobnych, zarówno rodzimego jak i obcego pochodzenia. W czasie badań archeologicznych w 2007r. w płn. części parku odkryto pozostałości dwóch kolejnych dworów, zbudowanych przez Łódziców – Czarnieckich - z XV w. i XVI/ XVII w.

Arboretum powstałe na terenie dawnego założenia parkowego zespołu jest bardzo czytelnym połączeniem rozległej historii i współczesności, która przekształca dziedzictwo kulturowe świadomie, dążąc do zachowania go w formie jak najmniej zmienionej. W związku z niechowaniem pierwotnej zabudowy warto wyniki badań archeologicznych na powierzchni parku.

- **Zespół kościoła parafialnego pw. Nawiedzenia NMP, Konieczno**

W skład zespołu wchodzi: kościół, dzwonnica, cmentarz przykościelny (zał. 1796r.).

Kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP

Datowanie: 1796 - 1812, 1818r.- rozebranie dwóch kamiennych wieżyczek; 1883r. - nowa fasada miejscu zawalonej w 1853r.; 1900 - 1901 zakrystia i poszerzenie prezbiterium.

Remonty: 1877r., 1886r.; 1959r. (stalowe kotwy), 1961r., 1977r., 1986r., 1996r., 1998r.

(prace naprawcze przy elewacji), 2000r. (wnętrza prezbiterium), 2002- 2003 (dach kościoła).

Kościół usytuowany w środkowej części wsi, z prezbiterium od zach.; fasada na osi widokowej z drogi od pld. Po ptn.- zach. stronie kościoła wolnostojąca, drewniana dzwonnica.

Kościół orientowany, jednonawowy, na rzucie prostokąta, z węższym prezbiterium zamkniętym apsydą na łuku eliptycznym. Od pld. prostokątny aneks zakrystii z przedsionkiem. Prostokątna kruchta ujęta dwiema wieżami na rzucie zbliżonym do kwadratu, wtopionymi w zach. część nawy. W wieży ptn. murowana klatka schodowa z kręconymi schodami. Trzy prostokątne przęsła nawy i dwa zbliżone do kwadratu przęsła prezbiterium- nakryte sklepieniami żaglastymi.

Nawa prostopadłościenna, nakryta dachem dwuspadowym, z dwiema trójkondygnacyjnymi wieżami w fasadzie. Wieże zwieńczone ośmiobocznymi latarniami z cebulastymi hełmami w zwieńczeniu. Zach., dwukondygnacyjna ściana nawy podwyższona o prostokątny szczyt kotarowy, łączący trzecie kondygnacje wież. Prezbiterium węższe, zestawione z dwóch prostopadłościanów, z których wschodni zamknięty eliptyczną apsydą nieco węższy. Dach prezbiterium dwuspadowy, niższy od dachu głównego, nad apsydą- na rzucie elipsy. Zakrystia z przedsionkiem, niskie, parterowe, nakryte dachem pulpitowym.

Elewacje nawy trójosiowe, prezbiterium - dwuosiowe. Ściany murowane, tynkowane, ujęte szerokim gzymsem podokiennym, gzymsem nadokiennym i podokapowym. Okna nawy arkadowe, zamknięte łukiem pełnym, w opaskach zlicowanych z gzymsem podokiennym, umieszczone w prostokątnych płycinach. Okna prezbiterium węższe, zamknięte łukiem odcinkowym.

Fasada parawanowa, trójkondygnacyjna, jednoosiowa, lekko wklęsła (na łuku eliptycznym) ujęta parą trójkondygnacyjnych wież, wysuniętych ryzalitowo. Naroża ściany i wewnętrzne naroża wież- ujęte pasami poziomego boniowania. Dolne kondygnacje fasady i ślepe dolne kondygnacje wież rozdzielone szerokim gzymsem, górne- zwieńczone pełnym belkowaniem. W szczycie fasady- półkolista karbowana koncha z rzeźbą MB Immaculaty, powyżej - ślepa arkadowa balustrada, w zwieńczeniu- szczyk w formie aediculi ujęty w spływy wolutowe. W trzeciej, ujętej w pilastry, kondygnacji wież wąskie arkadowe otwory okienne w pilastrowym obramieniu. W zwieńczeniu- trójkątne szczyty i latarnie z cebulastymi hełmami. W przyziemiu prostokątne wejście w prostym taśmowym obramieniu związanym z obramieniem prostokątnego okna na piętrze. W płycinie nad drzwiami wypracowany w tynku krzyż między dwoma kołami.

Ściany nawy o zaoblonych wsch. narożach oraz ściany prezbiterium rozczłonkowane parami lizen dźwigających profilowany, gierzowany gzyms przebiegający poniżej okien. Łuk tęczy eliptyczny. W części zach. między wieżami- murowany chór muzyczny wsparty na arkadzie o łuku eliptycznym. Górna kondygnacja wież otwarta na nawę pojedynczymi prześwitami. Kościół murowany z kamienia i cegły, obustronnie otynkowany. Więźba dachu drewniana, stolcowa. Pokrycie dachów i hełmów z blachy miedzianej. Wyposażenie: ołtarz główny i boczne, ambona- neobarokowe, kilka epitafiów kamiennych, organy z 1911 r.

Dzwonnica w zespole kościoła parafialnego pw. Nawiedzenia NMP

Datowanie: 1850 r.

Usytuowana po płn.- zach. części kościoła. Drewniana, z przysadzistą wieżą - prostopadłościenną, z wysokim namiotowym dachem. Dzwonnica na planie kwadratu, o konstrukcji słupowo- ramowej, przykryta szalunkiem z pionowo mocowanych desek. Dwukondygnacyjna- w górnej kondygnacji duże, prostokątne otwory okienne, po dwa na każdej elewacji, w dolnej kondygnacji otwór drzwiowy, na osi symetrii.

- **Kolegiata, ob. kościół paraf. pw. Wniebowzięcia NMP w zespole pokolegiackim, Kurzelów**
Historia: Początki Kurzelowa sięgają wczesnego średniowiecza, miejscowość była własnością arcybiskupów gnieźnieńskich. W miejscu kolegiaty istniał kościół paraf. pw. św. Wojciecha. Czas powstania kolegiaty pw. NMP znany nie jest, wiadomo, że funkcjonowała już w poł. XIII w., zaś w poł. XIV w. została zreformowana przez arcybiskupa Jarosława Bogorę Skotnickiego, który w 1364 r. erygował w kolegiacie dziekanę kurzelowską ze stosownym uposażeniem. Skotnickiemu przypisuje się budowę murowanego kościoła kolegiackiego. Przy kolegiacie działała szkoła. Działalność szkoły i kolegiaty poświadczają źródła z XV i XVI w.
Zespół: Owalny teren otoczony murem licowanym kamieniem, z obdaszkiem ceramicznym, od wsch. powiększony o teren ogrodzony płotem drewnianym na murowanych słupkach i podmurówce. Od wsch. strony kościoła- drewniana dzwonnica. Wejście na teren przykościelny- od strony pld. zach. i pld. wsch.- tu brama flankowana parą bramek: na czterech kamiennych słupach- rzeźby czterech ewangelistów. W skład zespołu wchodzi także cmentarz przykościelny.

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP

Datowanie: 1342- 1360, kaplica MB od płn., przebudowa zakrystii- 1 poł. XVII w., kruchta od zach. 1887- 1892, restauracja XVIII w.

Pierwotnie kwadratowa nawa z wydłużonym, zamkniętym pięciobocznie prezbiterium, nakryta sklepieniem palmowym wspartym na centralnym filarze, z zakrystiami: kanonicą i wikariacką- przy płn. ścianie prezbiterium. 1 poł. XVII w.: przebudowa obu zakrystii na zakrystię z przedsionkiem i budowa kaplicy MP. Lata 1887- 1892 neogotycka kruchta od zach.

Gotycki kościół orientowany, na rzucie zbliżonym kwadratu, z węższym, wydłużonym prezbiterium zamkniętym poligonalnie. Dach główny - dwuspadowy, ujęty w ogniomury; w zwieńczeniu wsch.- prostokątny szczyk ze świetlikiem, zamknięty półkolistym

naczółkiem. Dach prezbiterium, niższy, wielospadowy, nad apsydą - wieloboczny. Kościół oszparowany trójuskokowo. Przy płn. ścianie nawy - prostokątna kaplica MB nakryta dwuspadowo, przy ścianie prezbiterium- prostokątna zakrystia nakryta pulpitowo. Kruchta zach. parterowa, nakryta dwuspadowo.

Nawa nakryta sklepieniem palmowym z wyciągniętymi żebrami, wspartym na kamiennych wspornikach na ścianach obwodowych i centralnie rozmieszczonym, kamiennym, ośmiobocznym filarze. Prezbiterium dwuprzęsłowe, nakryte sklepieniem krzyżowo - żebrowym, wydzielone ścianą tęczową, przeprutą ostrołucznym otworem. W ścianie płn. - dwa uskokowe ostrołuczne portale.

Ściany murowane, tynkowane, elewacje biało malowane. Partia cokołowa licowana kamieniem, na wysokości dolnego usoku przypór i parapetów okien - wyładowany gzyms kordonowy. Okna ostrołuczne, w obu stronach rozglifionych otworach, z kamiennymi maswerkami.

Wypożyczenie: mosiężna chrzcielnica z 1414r., płyta nagrobna Marianny z Pieniążków Baranowskiej (zm. 1631r.), ołtarze barokowe z krucyfiksem i obrazami: św. Anna Samotrzeć i Ostatnia Wieczerza. Organy z 30 - tych I. XIX w.

Dzwonnica: we wsch. części cmentarza przykościelnego, typu obronnego: na rzucie kwadratu, z nadwieszoną, górą otwartą izbicą. Konstrukcja słupowo- ramowa, szalowana pionowymi deskami, nakryta dachem namiotowym o lekko załamanych połaciach.

Dzwony cztery: z 1412r., XVI w., 1612r. i 1617r. Dzwonnica wzniesiona na przełomie XVII/ XVIII w., zawalona w 1946 r., została zrekonstruowana przy użyciu oryginalnych elementów.

- **Kaplica św. Anny, Kurzelów**

Datowanie: 1 poł. XVII w. (?)

Remonty: 1958 - 1961 (szalunek, podwaliny, części ścian), po 1967r. (remont dachu, wnętrze, budowa otwartej kruchty od zach.).

Kaplica cmentarna usytuowana na zach. krańcu wsi, na pagórku, na cmentarzu grzebalnym.

Kaplica orientowana, na rzucie kwadratu, z węższym prezbiterium prostokątnym, zamkniętym trójbocznie. Na osi fasady prostokątny daszek okapowy na dwóch słupach. Dach wysoki, dwuspadowy, od zach. półszczytowy, o lekko zróżnicowanym poziomie kalenic, nad zamknięciem prezbiterium- wielopołaciowy, z mocno wysuniętym okapem na dekoracyjnie podciętych rysiach. W zwieńczeniu dachu nawy- ośmioboczna sygnaturka z latarnią, zwieńczona sterczyną z krzyżem.

Ściany na podwalinach, drewniane (modrzew) z bali w konstrukcji wieńcowej, obu stronach spięte lisicami, zewnętrznie pionowo szalowane deskami, z listwowaniem. Podwaliny osłonięte okapnikami. Otwory okienne w ścianie pld. i otwory drzwiowe- prostokątne, rozmieszczone w ścianach zach. i pld. Okna drewniane, krosnowe, wielokwaterowe. Wszystkie dachy i półszczyt zach. podbite gontem.

Wnętrze jednoprzestrzenne, otwór tęczowy z prostą belką tęczową. ściany z bali z lisicami. Strop belkowy z podsufitką z desek. Chór muzyczny drewniany, z balustradą deskowaną, schody jednobiegowe, szczeblinkowe.

Wyposażenie- późnobarokowy, drewniany ołtarz główny z XVIII w.

- **Zespół dworski z parkiem, Nieznanowice**

Datowanie: XVIII w., 2 ćw. XIX w., 2 poł. XIX w., pocz. XX w.

Z dawnego założenia zachowana ogólna dyspozycja elementów przestrzennych, układ folwarku, zach. część parku; zabudowania pałacowe w ruinie, gospodarcze- w większości przebudowane, zatarta pierwotna dyspozycja wsch. i ptn. części założenia.

Założenie prostokątne, otoczone drogami lokalnymi i od ptd. - wsch. - drogą dojazdową do zespołu. Komponowane na osi ptn. - ptd., w części zach. wydłużone na ptd. Głównym elementem kompozycyjnym jest park, zajmujący zach. część założenia, od ptd. zamknięty pałacem, za którym od ptd.- część zajezdna. Wsch. część zespołu, od wsch. i ptn. fragmentarycznie ogrodzoną murem, zajmuje ogród gospodarczy. Brama wjazdowa umieszczona w części ptd.- wsch., druga- na ptn. końcu głównej osi założenia Po ptd.- wsch. stronie parku, po obu stronach drogi dojazdowej ujętej aleją, zbudowania gospodarcze: od ptd. zabudowania zestawione w czworobok wokół prostokątnego dziedzińca (d. obora, stajnia, stodoła); od ptn.: dawny młyn, rządcówka i dom ekonoma oraz ośmiorak- na ptn. Od nich. Obecnie na zach. od dziedzińca gospodarczego- nowe zabudowania.

Dominantą kompozycji jest pałac usytuowany na przecięciu dwóch głównych osi widokowych: 1. ptn.- ptd.: od dawnej bramy na ptd., przez pałac i aleję parkową wśród starodrzewu- do bramy na ptn., 2. wsch.- zach.: droga dojazdowa od nowej bramy ku zabudowaniom folwarcznym na wsch.

Część zajezdna ujęta od ptn. elewacją pałacu, od wsch.- fundamentami oficyny, zajęta jest przez podjazd z niecką kolistej fontanny. Teren otoczony starodrzewem, zarośnięty krzewami i samosiejkami.

Pałac (ruina) neorenesansowy, murowany, dwukondygnacyjny, wzniesiony na rzucie prostokąta, obustronnie zryzalitowany na osi poprzecznej, ryzality poprzedzone portykami. Układ dwutraktowy, z sienią ze schodami - na osi od ptn. i salą otwartą na ptd.

Park z czytelną osią widokową na linii ptn. - ptd., w części ptn. staw z wyspą na środku, na granicy ptn. - zach.- ślad wału ziemnego i pozostałości fosy. Ruina pałacu stanowi ośrodek parku, przy którym zbiegają się główne osie widokowe. Po zach. stronie- zwarty starodrzew: klony, wiązy, lipy. Narożnik ptn. - wsch. parku otoczony rowem, za którym łąka. We wsch. części parku - zespoły drzew z kilkoma polanami. Po ptd. stronie pałacu - część zajezdna- dziedziniec wjazdowy: obszerne wnętrze otoczone starodrzewem klonowo - lipowym podbudowanym krzewami. drzewostan: lipy, klony, graby, wiązy, od wschodu olchy. Lokalnie, jako akcenty: brzozy, topole, świerki i modrzew.

- **Założenie pofolwarczne, Rogienice**

W skład założenia folwarcznego wchodzi: park dworski 2 poł. XVIII w., przekomponowany XIX/ XX w., staw z groblami, część gospodarcza z zabudowaniami.

Pierwsza wzmianka o wsi - 1352, lecz wieś powstała dużo wcześniej, o czym świadczy nazwa należąca do najstarszej w rejonie warstwy nazewniczej. Rogienice i Ogarka miawały wspólnych właścicieli. Pierwszymi właścicielami wsi byli Piotr i Zofia Szafrąncowie wymieniani na pocz. XVI w., w 1508r.- po śmierci Piotra, wdowa, która miała ją jeszcze w 1540r. w latach 30 - tych - do 10-tych XVII w. Rogienice i Ogarka w rękach Żmijewskich, w 1662r.- Rogienice dzierżawił Stecki- właściciel Ogarki. W XVIII w. obie wsie należały do Jana Czaplickiego, potem- Jan Skarbek Radoński, Julian Łemicki i jego syn Antoni, który zmarł w 1830 r. Ogarkę i Rogienice odziedziczyła jego córka Wanda Straszewska, zmarła w 1866 r., zapisując mężowi Rogienice w dożywocie. W 1847 r. dwór w Rogienicach był drewniany, kryty gontem. Obok stał dom murowany pod gontem. Zabudowa folwarku- drewniana: stajnia kryta gontem, 3 stodoły pod strzechą, dom oficjalistów i karbowego, młyn pod gontem, ob. mieszkania i pusta chałupa oraz murowana karczma z zajazdem. Chałupy we wsi były drewniane kryte strzechą. W 1893r. właścicielem wsi była Władysław Krzyżanowski, po nim- rodzina Malskich, która rozprzedała dobra chłopom.

Folwark wzmiankowany był już w 1540r. W 1886r., folwark obejmował 774 morgi w grunty orne i ogrody (423 morgi), lasy (278 mórg), pozostałe tereny to pastwiska, łąki i nieużytki. Na mapie z 1936r. folwark nie jest zaznaczony, wcześniej uległ parcelacji i sprzedaży.

Pozostałości zespołu folwarcznego ze stawem z groblami usytuowane są po zach. stronie drogi Boczkowice- Konieczno, mniej więcej na osi drogi z Ogarki, od której do folwarku wiedzie dodatkowa droga ograniczająca go od pld. Zabudowania gospodarcze poprzedzone są od wsch. współczesną zabudową wsi. Ich układ komponuje dwa niewielkie dziedzińce, od pld. i zach. otoczone szpalerami drzew. Na ptn. niewielki plac porośnięty drzewami (sad ?). Na pld.- zach. od zespołu, wśród gruntów rolnych- kompleks pięciu stawów rozdzielonych groblami- rozłożonych po bokach szpalera drzew prostopadłego do drogi wiodącej do części wsi zw. Lasek. Przy stawie pld. wsch.- skupina zieleni wysokiej. Po drugiej stronie drogi - dwa dodatkowe stawy. Między d. folwarkiem a stawem- niewielki zagajnik. Wokół stawów- wierzba polska.

Pierwotne założenie czytelne jest w niewielkim stopniu. Niemniej, ze względu na układ poszczególnych elementów powstałych w okresie historycznym (zespół zabudowy, kształtowana zielen, stawy w tym folwarczy i wiejski) oraz ich historię podlega ochronie i wraz z otoczeniem może zostać wykorzystany jako istotny punkt turystyczny.

- **Zespół kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP, Włoszczowa, ul. Partyzantów 3**

W skład zespołu wchodzi: kościół, plebania, ogrodzenie kościoła z bramami (mur. i mur.- żel., 4 ćw. XIX w.), kostnica, poddach, pozostałości dzwonnicy (przy pld. części ogrodzenia, XVIII w.), stróżówka przy plebanii (2 poł. XIX w.), arkadowa brama łącząca plebanię ze stróżówką (2 poł. XIX w.) oraz cmentarz przykościelny.

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP

Datowanie: 1648r., kaplica przebudowana etapami na kościół- 3 ćw. XVII w.; 1881r.

W 1784r.- pożar; odbudowa w latach 1811- 1830 oraz w 1874r. Po 1881r.- wieża od zach. i pomieszczenia przy zakrystii. Ok. 1985r. likwidacja placu przedkościelnego, 1998r.- wymiana obejścia wokół kościoła.

Zespół kościoła zajmuje narożny przyrynkowy kwartał płn.- wsch., od pld. zamknięty ul. Partyzantów, od zach.- ul. Śliską. Prostokątny teren podzielony na część zach. - kościół i część wsch.: ogrody, plebanie i zaplecze gospodarcze.

Kościół orientowany, jednonawowy, dwuprzęsłowy, z pozornym transeptem (dwie kaplice we wsch. przeszle nawy), z węższym, dwuprzęsłowym prezbiterium, zamkniętym półkoliście. Przy płn. ścianie prezbiterium prostokątna zakrystia, obudowana prostokątnym obejściem z przedsionków. W zach. części nawy- wąskie przeszło chóru muzycznego z dwoma prostokątnymi magazynami po bokach. W fasadzie- wieża na rzucie kwadratu, poprzedzona wąskim prostokątnym łącznikiem ujętym kolistymi klatkami schodowymi z krętymi schodami. Do pld. ściany nawy przylega prostokątna kruchta.

Korpus (nawa, człon zach., prezbiterium , kaplice) nakryte dwuspadowymi dachami, z ośmioboczną sygnaturką w krzyżu; nad apsydą dach półokrągły. W fasadzie trójkondygnacyjna wieża nakryta czworobocznym, dwukrotnie przetłaczanym, dzwonowatym dachem. Między wieżą a nawą trójkondygnacyjne lokalności w partii dachu zwieńczone galeryjkami. Zakrystia z obejściem- parterowa, nakryta dachem dwupołaciowym, parterowa kruchta pld. - dach dwuspadowy.

Elewacje nawy i prezbiterium gładko tynkowane, zwieńczone belkowaniem z wyładowanym, wielokrotnie profilowanym gzymsem koronującym, w górnej kondygnacji przeprute arkadowymi oknami. Naroża ścian pozornego transeptu ujęte w pary pilastrów; w zwieńczeniu ścian szczytowych wklęsło- wypukłe szczyty zwieńczone trójkątnymi naczółkami, przeprute wąskim arkadowym oknem. W ścianie apsydy- prostokątna blenda ujęta opaską, osłonięta daszkiem okapowym. Lokalności trójkondygnacyjne, jednoosiowe, kondygnacje rozdzielone gzymсами.

Fasada jednowieżowa, jednoosiowa, trójkondygnacyjna, w pilastrowym opracowaniu. Między kondygnacjami belkowanie z profilowanym, mocno wyładowanym gzymsem. W dolnej kondygnacji- drzwi i prostokątne otwory okienne pośrodku arkadowej blendy, w kondygnacjach górnych- wąskie, arkadowe okna.

Ściany wewnętrzne nawy rozczłonkowane pilastrowanymi filarami przyściennymi, zwieńczone pełnym belkowaniem z wyładowanym gzymsem. Między filarami- okrągłotuczne blendy arkadowe z parami pilastrów. Okna nad gzymsem w rozglifionych otworach. Empora organowa wsparta na koszowej arkadzie i przyściennych tokańskich kolumnach; parapet wklęsło- wypukły, profilowany. Pod emporą w ścianach bocznych drzwi do magazynków. W zach. przeszle nawy i sklepienie żaglaste, nad i pod emporą organową- kolebkowe z lunetami, w przyziemiu wieży kolebkowo- krzyżowe. We wsch. przeszle nawy i w kaplicach sklepienie kolebkowo-krzyżowe; w kaplicach szwy sklepienne podkreślone stiukowym, profilowanym żebrzem, w wysklepkach- czterolistne pola zaznaczone stiukowym profilem.

W narożach ścian kaplic i pod łukiem tęczy- zdwojone pilastry kompozytowe. Na fryzie przy tęczy pozostałości geometryczno-roślinnej dekoracji sztukatorskiej.

Prezbiterium dwuprzęsłowe nakryte sklepieniem kolebkowym z lunetami, z gurtem sklepiennym przed półkolistym zamknięciem. W linii gurtu i przy łuku tęczy- pilastry kompozytowe z impostami. W ścianie płn. kamienny, profilowany portal z kartuszem herbowym powyżej nadproża.

Zakrystia przykryta sklepieniem żaglastym i oddzieloną gurtem kolebką, w pozostałych pomieszczeniach- stropy.

Ściany murowane obustronnie tynkowane, posadzki kamienne. Wieżba dachowa drewniana, krokwiowo- stolcowa. Dach kryty blachą, ocynkowaną.

Kościół stanowi sanktuarium maryjne z obrazem NMP ze śś. Józefem i Joachimem (2 poł. XVII w. - ołtarz główny), nagrobek Mikołaja Małachowskiego (po 1787r.), obraz św. Jana Kantego (XVII w.).

Plebania w zespole kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP

Datowanie: ok. poł. XIX w..

Remonty: gruntowny remont elewacji 1990 - 1991, gruntowny remont wnętrza, dział zach. i środkowy w 1998r.

Usytuowana od ul. Partyzantów, w płn.- wsch. narożniku placu kościelnego. Na planie prostokąta, dwutraktowa, trójdziałowa, dziesięciopomieszczeniowa, parterowy, niepodpiwniczony. Murowana, elewacje otynkowane, na cokole, dłuższe zwieńczone profilowanym gzymsem. Otwory okienne i drzwiowe prostokątne, bez opasek. Nad oknami gzymsy odcinkowe. Od frontu (płd.) na osi niewielki ganek- z pilastrami na narożach, z prostym gzymsem wieńczącym, z drzwiami na osi i oknami w bocznych ścianach. Z tyłu (płn.) dobudówka z przedsionkiem i sanitariatami. Dobudówka poprzedzona jednobiegowymi schodami, z drzwiami przy narożniku zach. i małym okienkiem na szczycie. Małe okno także na osi sanitariatu zach. Po zach. stronie jedno okno, po wsch.- trzy. Elewacja szczytowa (zach.) trójosiowa, z oknem i parą płycin (od płd.). W szczycie dwa, zbliżone do siebie okna, ujęte od góry i dołu szerokimi, płaskimi opaskami. Elewacja szczytowa (wsch.)- jednoosiowa, z drzwiami na osi, w szczycie para okien, opracowane jak od str. zach. Nakryta wysokim, naczółkowym dachem, ganek i dobudówka- dachy dwuspadowe.

Kostnica z 4 ćw. XIX w., usytuowana w płn.- zach. narożniku ogrodu. murowana, otynkowana na planie zbliżonym do kwadratu, jednoprzestrzenna, nakryta dachem namiotowym. Wewnątrz strop belkowy, nagi oraz deskowa podłoga.

Poddach z 4 ćw. XIX w., usytuowany przy zach. części ogrodu, oparty na murze cmentarnym i rzędzie drewnianych słupów. Słupy na kamiennych cokołach podtrzymują wzdłużoną belkę (podciąg) na niej i na murze krokwiej jednospadowego dachu. Pod belką podciagu- ażurowy, arkadowy grzebień wycięty z deski. W kamiennym otynkowanym murze pas płycin, w których umieszczone zostały Stacje drogi krzyżowej.

- **Kaplica cmentarna pw. Wszystkich Świętych, Włoszczowa, ul. Partyzantów 80**

Datowanie: 1786 - 1788.

Remonty: 1868 - 1875, 1949r., 1995 - 1996.

Kaplica znajduje się w zach. części cmentarza grzebalnego. Wzniesiona na rzucie prostokąta z parą szkarp w narożach fasady, z węższym i krótszym, prostokątnym prezbiterium, w którego zamknięciu wydzielona wąska zakrystia. Dachy ceramiczne, dwuspadowe, w jednej wysokości. W fasadzie dach zamknięty prostokątnym, kotarowym szczytem zwieńczonym rozerwanym naczółkiem. Dach prezbiterium zamknięty trójkątnym szczytem kotarowym ze sterczynami u nasady.

Ściany murowane, tynkowane, na cokole. Elewacje zwieńczone profilowanym i wyładowanym gzymsem, rozczłonkowane parami boniowanych lizen i gzymsem kordonowym; okna zamknięte łukiem odcinkowym rozmieszczone w górnej kondygnacji ścian bocznych. Fasada parawanowa, dwukondygnacyjna, na osi przepruta arkadową dwukondygnacyjną wnęką. Kondygnacje rozdzielone gzymsem gierowanym na linii szkarp. Szkarpy na tle boniowanych pilastrów, powyżej- podział ramowe.

Wnętrze jednoprzestrzenne, w prezbiterium wydzielona poprzeczna, wąska zakrystia. Ściany podzielone gzymsem na dwie kondygnacje, rozczłonkowane pilastrami, zdwojonymi w kondygnacji dolnej. Strop belkowy z tynkowaną podsufitką; poniżej stropu szeroki pas z profilem u nasady. Okna w rozglifionych węgarach, zamknięte spłaszczonym łukiem. Empora organowa ryzalitowana na osi, wsparta na parze ośmiobocznych słupów; balustrada ogzysowana, drewniana, płycinowo-ramowa z nakładanymi rombami; od dołu falisty lambrekin.

- **Park podzamcze, Włoszczowa**

Datowanie: poł. XIX w., częściowo przekształcony w 1 ćw. XX w.

Park stanowi element zespołu dworskiego, którego pozostałości obejmują: dwie XIX-wieczne oficyny (ul. Podzamcze 15 i 26), pozostałość dworu w formie piwnic (poł. XIX w.), pozostałość założenia obronnego z fosą w części pld. (XVI- XVIII w.), kamiennie- murowana ruina czworaków. (poł. XIX w.)

Założenie usytuowane na płaskim terenie, wśród łąk i rozlewisk rzeki. Na obszarze prostokąta wydłużonego na osi ptn. - pld. Całość słabo czytelna, dzieli się na pld. część zajezdną, środkową- ogrodową i północną- tereny podmokłe. Droga dojazdowa do założenia- od pld., tworzy oś pierwotnego założenia.

Zespół zaczyna się przejazdem pomiędzy parą budynków czworaków- na wsch. i zach., położonych na tarasowym wypłaszczeniu od ptn. zakończonym skarpą. W ptn. w części niższej- zagroda i budynki gospodarcze- po wsch. stronie drogi, po zach.- pole orne. Dookoła szpalery wiązów, akacji oraz krzewy.

Dalej- park na planie prostokąta- od części pld. oddzielony drogą z aleją lip. Wzdłuż granicy zach.- kanał i droga oraz szpaler drzew (wierzbą, świerk, olcha). Wzdłuż granicy wsch.- szpaler brzoź, za którym droga wiodąca do części ptn. Od ptn.- zagajnik brzożowo- topolowy z pojedynczymi świerkami. We wnętrzu- płaski parter pokryty trawą.

W części płn.- podmokły teren po stawach. Drzewostan: lipy, olchy, brzozy i wierzy. Rzadziej: kasztanowce, jesiony, topole i wiązy oraz- jako akcenty- świerki.

- **Stanowisko archeologiczne- grodzisko we Włoszczowie, tzw. kopiec św. Jana Nepomucena (AZP 85-57, nr stanowiska w miejscowości 20, na obszarze 23)**

Grodzisko pochodzi z XII - XIII w. Prawdopodobnie grodzisko stożkowe z wieżą obronną. W odległości kilku metrów od podstawy kopca widoczne ślady fosy. Na jego szczycie- barokowa figura św. Jana Nepomucena- z piaskowca (2 poł. XVIII w.) Kopiec o kształcie ściętego stożka o średnicy ok. 40 m. u podstawy, wys. ok. 5 m.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

W celu właściwej oceny stanu dziedzictwa kulturowego gminy Włoszczowa oraz możliwości gminy w tym zakresie, przeprowadzono analizę SWOT.

Tabela nr 7. Analiza SWOT

SILNE STRONY GMINY WŁOSZCZOWA	SŁABE STRONY GMINY WŁOSZCZOWA
• dogodne położenie komunikacyjne; • otwartość i przychylność władz samorządowych; • akcentowanie rozwoju turystyki z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych gminy; • środowisko przyrodnicze gminy, sprzyjające promowaniu na tym obszarze aktywnej rekreacji i sportu; • występujące formy prawne ochrony przyrody: pomniki przyrody, użytki ekologiczne, rezerваты przyrody i parki narodowe; • walory krajobrazowe gminy; • zaktualizowana gminna ewidencja zabytków; • wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej; • opracowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy; • bogata i ciekawa historia gminy;	• brak popularyzacji wiedzy o wartości chronionych obiektów oraz idei ochrony zabytków; • niewykorzystywanie regionalizmów; • brak zaangażowania społeczeństwa w rozwój gminy; • niewystarczający stan zabezpieczenia zabytków i postępujący proces ich niszczenia; • niewystarczająca wizualizacja obszaru (brak tablic informacyjnych, witaczy, oznakowań tras, szlaków, miejsc historycznych, punktów turystycznych); • nieuregulowane sprawy własnościowe; • niepełna gminna ewidencja zabytków (brak ujętych stanowisk archeologicznych oraz układów urbanistycznych); • brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,

• silne poczucie tożsamości lokalnej mieszkańców.	obejmujących obiekty zabytkowe; • brak wystarczających środków w budżecie gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego.
---	---

SZANSE GMINY WŁOSZCZOWA	ZAGROŻENIA GMINY WŁOSZCZOWA
• pojawienie się funduszy pomocowych wspomagających inwestycje gminne; • możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł, w tym ze środków Unii Europejskiej; • podniesienie poziomu życia ludzi; • wykorzystanie walorów przyrodniczych i zasobów kulturowych dla rozwoju turystyki; • wzrost świadomości w widzeniu obiektu zabytkowego jako miejsca do życia i jako lokowanie kapitału; • kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych; • poprawa dostępności do zabytków przez wprowadzanie nowoczesnych, bazujących na technologiach internetowych systemów informacji turystycznej; • wyeksponowanie atutów gminy w promocji Powiatu Włoszczowskiego; • rosnąca rola samorządu włączającego się w sferę ochrony dziedzictwa; • wysoka atrakcyjność turystyczna regionu.	• brak jasnych i przejrzystych przepisów regulujących działania przy obiektach zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków; • wprowadzanie elementów obcych, nowej zabudowy- np. nieprzemyślanej, niezgodnej z historyczną kolorystyką, agresywnych nośników reklamowych, architektury niezgodnej z lokalnymi tradycjami; • brak skutecznej egzekucji prawa przez właściwe organy; • jednowymiarowe postrzeganie zasobów dziedzictwa kulturowego: wyłącznie poprzez pryzmat ich gospodarczego wykorzystania lub przeciwnie- jedynie jako zasobu historycznego; • brak dostatecznego nadzoru nad remontami i przebudowami obiektów zabytkowych przez właściwe organy; • brak środków finansowych na infrastrukturę; • skomplikowane procedury w ubieganiu się o środki zewnętrzne skutkujące stosunkowo niewielkim wykorzystaniem środków z Unii Europejskiej, zwłaszcza przez osoby prywatne; • brak przygotowania merytorycznego do pozyskiwania funduszy

	strukturalnych Unii Europejskiej; • niska świadomość mieszkańców gminy w temacie skarbów kultury, dziedzictwa i tradycji charakteryzujących gminę; • zerwanie ciągłości kulturowej- zmiana systemu wartości pomiędzy pokoleniami; • nielegalne poszukiwania „skarbów” przy użyciu detektorów metali; • nielegalne wybierzyska piachu/ „dzikie” piaskownie, które mogą wpłynąć na dewastację stanowisk archeologicznych.
--	---

7. Założenia programowe

Program opieki nad zabytkami dla gminy Włoszczowa służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów, wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju gminy. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Na podstawie przeprowadzonej oceny stanu dziedzictwa kulturowego gminy, za pomocą analizy SWOT, zostały opracowane dwa priorytety, do których realizacji wyznaczono kierunki działania wraz z zadaniami. Czynności te osiągnięte zostaną w perspektywie długofalowej, wieloletniej, których ostatecznym rezultatem będzie przywrócenie zabytkom gminy właściwych im walorów historycznych i estetycznych.

7.1. Priorytety programu opieki nad zabytkami gminy Włoszczowa

PRIORYTET I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako element rozwoju gospodarczo- społecznego gminy Włoszczowa.

PRIORYTET II: Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Włoszczowa.

7.2. Kierunki działań i zadania programu opieki nad zabytkami gminy Włoszczowa

Dla priorytetu pierwszego, ustalono następujące kierunki działań, wraz z zadaniami dla każdego z kierunków.

PRIORYTET I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako element rozwoju gospodarczo- społecznego gminy.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Podjęcie działań, mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy, na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne.

ZADANIA:

- ustalenie zasad dotyczących umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych;

ZASADY DOTYCZĄCE SPOSOBU UMIESZCZANIA NOŚNIKÓW REKLAMY I SZYLDÓW:

- zakaz umieszczania nośników reklam na wszystkich elewacjach budynków wpisanych do rejestru zabytków i elewacjach chronionych budynków o wartościach kulturowych;
- zakaz umieszczania nośników reklam na tle pomników oraz obiektów wpisanych do rejestru zabytków- konieczność doprecyzowania w mpzp przez projektanta w zależności od widoczności i rangi obiektu, np. poprzez narysowanie strefy zakazu na rysunku planu;
- zakaz umieszczania nośników reklam na tle zwartych kompleksów zieleni i pomników przyrody- konieczność doprecyzowania w mpzp przez projektanta w zależności od widoczności;
- dla każdej prowadzonej w budynku działalności gospodarczej dopuszcza się jeden szyld równoległy o powierzchni do 3 m² na elewacji budynku i jeden prostopadły do lica budynku o powierzchni do 0,5 m²;
- szyldy umieszcza się wedle jednolitych reguł (forma, wielkość, długość wysięgnika oraz jednakowa wysokość umiejscowienia) w obrębie jednego budynku lub zespołu budynków;
- dopuszcza się przysłonięcie szyldami maksymalnie 20% powierzchni otworu okiennego;
- szyldy lokalizuje się na elewacji budynku w poziomie kondygnacji, na której znajduje się zewnętrzne wejście do prowadzonej działalności. W przypadku, gdy budynek nie graniczy bezpośrednio z chodnikiem dopuszcza się lokalizację szyldu lub szyldów na ogrodzeniu lub w przedgródce posesji;
- szyldy lokalizuje się w sposób uwzględniający podziały pionowe i poziome elewacji oraz inne charakterystyczne cechy i detale budynku lub zespołu budynków, nie powodujący przy tym ich przesłaniania lub deformacji;

- dla budynków wpisanych do rejestru zabytków i budynków o wartościach kulturowych, dopuszcza się szyldy równoległe i prostopadłe do lica budynku o maksymalnej powierzchni do 0,5 m², chyba że wojewódzki konserwator zabytków ustali inaczej;
- dopuszcza się dodatkowo jeden szyld bez ustalania wielkości na każdej elewacji lub dachu pod warunkiem, że jest przewidziany w projekcie budowlanym/ projekcie elewacji;
- szyldy równoległe do lica budynku umieszcza się na elewacji na dowolnej wysokości w sposób zgrupowany i uporządkowany.
- opracowanie jednolitego systemu oznaczeń zasobu dziedzictwa kulturowego;
- umieszczenie tablic zawierających krótką informację na temat historii obiektu;
- współpraca z organizacjami turystycznymi w zakresie ustalenia potrzeb rozwoju bazy turystycznej i propagowania walorów gminy oraz rozwinięcia informacji turystycznej w miejscach najliczniej uczęszczanych przez turystów;
- opracowanie zintegrowanego systemu informacji wizualnej obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy Włoszczowa, np. informacje o znanych postaciach zamieszkujących kiedyś tereny gminy, spis zabytków i stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie gminy (zawierający krótki opis każdego z nich).

2. Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

ZADANIA:

- ustalenie jasnych i przejrzystych przepisów regulujących działania przy obiektach zabytkowych niewpisanych do rejestru zabytków;
- określenie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- promowanie istniejących wartości krajobrazowych gminy oraz atrakcyjnych przestrzeni widokowych, w tym ochrona historycznego tła krajobrazowego;
- w momencie przyjmowania nowych planów, strategii, zwiększenie uwagi na prawidłowość treści dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami;
- umieszczenie tabliczek „zabytek chroniony prawem” na obiektach wpisanych do Rejestru Zabytków prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

Właściciel zabytku, w celu poinformowania, iż dany obiekt jest zabytkiem, może umieścić na nim znak informacyjny o tym, że podlega on ochronie - wynika to z art. 12 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Znak ma kształt pięciokątnej tarczy skierowanej ostrzem w dół, o wymiarach 185 x 100 mm, wykonanej z blachy, na białym tle w górnej części napis „ZABYTEK CHRONIONY PRAWEM”, poniżej tarcza herbowa złożona z błękitnego kwadratu, którego jeden z kątów tworzy ostrze tarczy, oraz umieszczonego nad nim błękitnego trójkąta, rozgraniczony po każdej stronie białym trójkątem.

- zabezpieczenie przed niszczeniem oraz oznakowanie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem grodziska we Włoszczowie, tzw. kopca św. Jana Nepomucena i reliktów dworu obronnego „na kopcu” i reliktu średniowiecznej zabudowy kolegiackiej w Kurzelowie;
- szkolenie pracowników w zakresie sporządzania wniosków dotyczących dotacji, uzyskania zewnętrznych funduszy na ochronę dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

3. Rozszerzenie zasobów prawnych form ochrony zabytków gminy Włoszczowa.

ZADANIA:

- bieżąca aktualizacja i weryfikacja obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków;
- uzupełnienie gminnej ewidencji zabytków o karty stanowisk archeologicznych oraz układów urbanistycznych;
- opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, obejmujące obiekty i obszary zabytkowe;
- wystąpienie o wpis kolejnych obiektów do rejestru zabytków;
- uwzględnianie ochrony zabytków przy planowaniu zadań inwestycyjnych gminy;
- uwzględnienie postulatów ochrony dziedzictwa kulturowego i walorów przyrodniczych w treści dokumentów planistycznych, między innymi przy zmianie istniejących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- jasne i czytelne zaprezentowanie wszystkich form ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych gminy- szczegółowe oznaczenie zabytków i lokalizacji terenów objętych ochroną;
- zbieranie informacji, co cztery lata, od właścicieli obiektów wpisanych do ewidencji zabytków, dotyczących przeprowadzonych remontów.

4. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

ZADANIA:

- dofinansowywanie i wspieranie prac remontowo- konserwatorskich przy obiektach zabytkowych;
- zmiany zagospodarowania przestrzennego, realizacje inwestycji, będących własnością gminy, przy bezwzględnym przestrzeganiu ustawowego wymogu uzyskiwania konserwatorskiego pozwolenia na prowadzenie prac w budynkach objętych ochroną, na podstawie wpisu do rejestru zabytków, indywidualnego lub zespołowego;
- prowadzenie okresowych kontroli stanu zachowania obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków: stanowiących własność gminy, w celu wytypowania najbardziej zagrożonych, wymagających niezbędnych remontów, na tej podstawie opracowanie planu remontów;
- wskazanie możliwości uzyskania dotacji lub refundacji kosztów prac z funduszy krajowych, wojewódzkich i europejskich;

- doradztwo w przygotowywaniu wniosków o dofinansowanie;
- prace porządkowo- pielęgnacyjne na terenach zielonych i cmentarzach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.

Dla priorytetu drugiego, ustalono następujące kierunki działań, wraz z zadaniami dla każdego z kierunków.

PRIORYTET II: Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Włoszczowa.

KIERUNKI DZIAŁAŃ:

1. Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.

ZADANIA:

- umieszczenie na stronie internetowej gminy gminnej ewidencji zabytków wraz z kartami obiektów;
- zapoznanie mieszkańców z zagadnieniami dotyczącymi gminnej ewidencji zabytków oraz przybliżenie skutków prawnych z tym związanych;
- opracowanie interaktywnej mapy miasta i gminy z naniesioną lokalizacją obiektów zabytkowych, ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego;
- utworzenie miejskiego systemu informacji i promocji środowiska kulturowego, z szczególnym uwzględnieniem środowiska przyrodniczego gminy.

2. Popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym gminy.

ZADANIA:

- wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy;
- prowadzenie działalności edukacyjnej skierowanej do młodzieży szkolnej poprzez organizowanie dla niej: konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jego zabytki;
- nagłaśnianie, promowanie i informowanie lokalnej społeczności, o ważnych odkryciach konserwatorskich i archeologicznych, w celu budowania tożsamości historycznej oraz kreowania właściwych zachowań wobec dziedzictwa kulturowego;
- podjęcie działań w kierunku utworzenia w lokalnej prasie, stałej rubryki dotyczącej zagadnień związanych z zabytkami (informacje o zamierzeniach i pracach konserwatorskich, ocena ich realizacji, wskazanie najkorzystniejszych realizacji, także realizacji niekorzystnych i samowoli budowlanych);
- organizowanie wystaw tematycznych i prelekcji na temat zasobu kulturowego gminy;
- opracowanie szlaków turystycznych, wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego;
- wytyczenie ścieżek, np. dydaktycznych, historycznych, turystycznych lub spacerowych dla stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków, ze szczególnym

uwzględnieniem grodziska we Włoszczowie, tzw. kopca św. Jana Nepomucena i reliktyw dworu obronnego „na kopcu” i reliktu średniowiecznej zabudowy kolegiackiej w Kurzelowie.

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych w nim priorytetów. Podstawę instrumentarium, stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno- prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym programie będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumenty prawne, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:
 - aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
 - wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy;
 - wykonywanie decyzji administracyjnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- instrumenty finansowe:
 - finansowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy;
 - korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowanie dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych.
- instrumenty społeczne:
 - prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi oraz spółkami), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego gminy Włoszczowa;
 - edukacja kulturowa.
- instrumenty koordynacji:
 - realizacja projektów i programów gminy, dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego gminy;
 - realizacja poprzez monitoring stanu środowiska kulturowego.
- instrumenty kontrolne:
 - aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków;
 - oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy;
 - analizy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami gminy Włoszczowa

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2003 nr 162 poz. 1568, ze zm.), burmistrz (wójt, prezydent) gminy zobowiązany jest do sporządzania, co dwa lata, sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami i przedstawiania go Radzie Miejskiej. Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność ich wykonania.

Dla priorytetu I- Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego gminy, jako element rozwoju gospodarczo- społecznego gminy, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji programu opieki nad zabytkami:

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy poniesionych na realizację programu ochrony i opieki nad zabytkami;
- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez gminę;
- wartość pozyskanych środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych przez właścicieli zabytkowych obiektów;
- liczba obiektów poddanych pracom zabezpieczającym przed zniszczeniem lub kradzieżą;
- ilość umieszczonych tabliczek „zabytek chroniony prawem” na obiektach wpisanych do rejestru zabytków;
- ilość odwiedzin strony internetowej zawierającej zintegrowany system informacji wizualnej, obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy;
- ilość przeprowadzonych kontroli stanu zachowania obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność gminy i pozostałych jednostek;
- ilość umieszczonych tablic zawierających krótką informację na temat historii obiektu;
- ilość podjętych, wspólnych działań z organizacjami turystycznymi;
- ilość przeprowadzonych szkoleń, bądź udziału w szkoleniach w zakresie sporządzania wniosków dotyczących dotacji, uzyskania zewnętrznych funduszy na ochronę dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego;
- ilość zebranych informacji od właścicieli obiektów wpisanych do ewidencji zabytków, dotyczących przeprowadzonych remontów.

Dla priorytetu II - Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców gminy Włoszczowa, przyjmuje się następujące wskaźniki oceniające poziom realizacji programu opieki nad zabytkami:

- poziom (w %) aktywności społecznej, związany z opracowaniem interaktywnej mapy gminy z naniesioną lokalizacją obiektów zabytkowych;
- liczba opracowanych i wydanych publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy;

- liczba zorganizowanych konkursów szkolnych popularyzujących historię gminy oraz jego zabytki;
- ilość przedstawionych mieszkańcom informacji dotyczących gminnej ewidencji zabytków oraz przybliżenie skutków prawnych z tym związanych;
- ilość opracowanych szlaków turystycznych, wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego;
- ilość zorganizowanych wystaw tematycznych i prelekcji na temat zasobu kulturowego gminy.

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Ważne jest, by władze gminy z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na realizację zapisów programu opieki nad zabytkami. Tym bardziej, że znaczna część źródeł zewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie projektach. Główny obowiązek związany z opieką, ochroną oraz finansowaniem wszelkich prac konserwatorskich, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

10.1. Dotacje

Sprawy, związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych, reguluje rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005r. - W sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, (Dz. U. z 2014r. poz. 399).

Dotacja może zostać udzielona osobie fizycznej, jednostce samorządu terytorialnego lub innej jednostce organizacyjnej, będącej właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru lub posiadającej taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, planowanych do przeprowadzenia w roku złożenia wniosku lub następnym, bądź na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac. W przypadku refundacji kosztów prac wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku, w trakcie którego zakończono wszystkie prace konserwatorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz działań które mogą podlegać dofinansowaniu. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować wyłącznie nakłady konieczne poniesione na przeprowadzenie następujących działań:

- sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;

- przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza;
- zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru;
- zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Standardowo, dotacja udzielana jest w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie powyższych działań. Natomiast wysokość dotacji może zostać zwiększona, nawet do 100% nakładów koniecznych, w wypadku jeżeli:

- zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową,
- wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem, technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych,
- stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Jednocześnie, łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, udzielonych przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, nie może przekraczać wysokości 100 % nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

- **Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków**

Udzielane są w celu poprawy stanu zachowania zabytków poprzez ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwację i rewaloryzację zabytków, udostępnianie zabytków na cele publiczne. Kwalifikują się prace prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, realizowane bez udziału środków europejskich. Planowane w roku udzielenia dotacji lub prowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (refundacja). Uprawnionymi wnioskodawcami są jednostki posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

Zasady udzielania dotacji:

- dofinansowanie może obejmować jedynie nakłady konieczne na prace określone w art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- dofinansowanie może być udzielone do wysokości 50% nakładów koniecznych. W wyjątkowych wypadkach (wyjątkowa wartość historyczna, artystyczna lub naukowa obiektu, wymagane przeprowadzenie złożonych technologicznie robót, stan zachowania zabytku wymaga natychmiastowej interwencji) dofinansowanie może stanowić 100% wartości robót.

- **Dotacje wojewódzkie i powiatowe**

Dofinansowanie prac przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków odbywa się na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa (Powiatu) w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

- **Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji- fundusz kościelny**

Środki Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na remonty i konserwację obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego - Dz. U. nr 61 poz. 354). Dotacja mogą być objęte podstawowe prace zabezpieczając obiekt: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej.

10.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego:

- **Program „Dziedzictwo Kulturowe”**

Program ten stanowi kontynuację finansowania w ubiegłych latach. Celem programu jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

- **Ochrona zabytków**

Celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Dofinansowanie dotyczy zabytków wpisanych do rejestru zabytków. Do priorytetu nie kwalifikują się projekty realizowane przy udziale środków europejskich. O dotację mogą starać się osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne (samorządowe jednostki kultury, kościoły, związki wyznaniowe, podmioty prowadzące działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe). Finansowanie odbywa się w formie udzielenia dotacji lub refundacji – w okresie trzech lat od przeprowadzenia prac przy zabytku. Priorytet skupia się na celach:

- ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- konserwacja i rewaloryzacja zabytków,
- udostępnianie zabytków na cele publiczne.

- **Kultura ludowa**

Celem priorytetu jest wspieranie najwartościowszych zjawisk z zakresu szeroko pojętej kultury ludowej, między innymi promowanie działań artystycznych będących twórczym upowszechnieniem elementów sztuki regionalnej. Dotacje przeznaczone są na działania o charakterze edukacyjnym, służące przekazywaniu umiejętności i tradycji, szczególnie w formie „warsztatów tradycyjnych rzemiosł” i „szkół ginących zawodów”, a także działania na rzecz ochrony unikalnych elementów kultury tradycyjnej, szczególnie w zakresie architektury regionalnej.

- **Ochrona zabytków archeologicznych**

Celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. W ramach priorytetu minister realizuje również dotacje na prowadzenie badań archeologicznych wraz z wykonaniem ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków w przypadku:

- prowadzenia robót budowlanych przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru, objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków,

- prowadzenia robót ziemnych lub zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić, może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego.

Dotację na przeprowadzenie badań archeologicznych otrzymać może osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna zamierzającej realizować te działania, w przypadku gdy koszt planowanych badań archeologicznych i ich dokumentacji będzie wyższy niż 2% kosztów planowanych do przeprowadzenia działań.

- **Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego**

Celem priorytetu jest zainicjowanie kompleksowego procesu cyfryzacji materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków, obiektów muzealnych, archiwalnych, bibliotecznych i audiowizualnych, znajdujących się pod opieką podmiotów spoza sfery finansów publicznych, których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku, lub uczelni publicznych.

- **Program „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego”**

Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury, w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów realizowanych przy udziale środków europejskich. Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych w latach 2007- 2013 w ramach: PO Infrastruktura i Środowisko, Regionalnych Programów Operacyjnych, PO Innowacyjna Gospodarka, PO Kapitał Ludzki Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, Programów Europejskiej Wspólnoty Terytorialnej, Programu Kultura oraz ich następców, które zostaną ogłoszone w ramach finansowania UE w latach 2014 - 2020.

Uprawnionymi do otrzymania dotacji są: jednostki samorządu terytorialnego, państwowe i samorządowe instytucje kultury, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe działające w sferze kultury, etc.

Promesa MKiDN może pokryć maksymalnie 85% wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach, Minister Kultury może zdecydować o pokryciu więcej niż 85% wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

- **Program „Infrastruktura kultury”**

Celem programu jest poprawa warunków funkcjonowania instytucji i obiektów kultury. Przedmiotem dofinansowania mogą być modernizacje i remonty obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i edukacyjną, w zakresie kultury oraz przygotowanie dokumentacji technicznej do inwestycji.

- **Program wieloletni KULTURA +**

Realizowany w latach 2011- 2015. Jego celem jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko- miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej i digitalizację zasobów muzeów, bibliotek i archiwów.

10.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej oraz Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Bieżące programy, w ramach środków pochodzących z Unii Europejskiej, uległy zakończeniu wraz z końcem 2013r., należy więc oczekiwać na informacje dotyczące finansowania w ramach nowej perspektywy budżetowej Unii na lata 2014- 2020. Może okazać się, że nowe programy ruszą z opóźnieniem, wówczas 2014r. stanowiłby okres przejściowy, dlatego należy na bieżąco monitorować stan prac nad wdrożeniem programów oraz zasad ich działania.

- **Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko”- Priorytet XI „Kultura i dziedzictwo kulturowe”**

W ramach tego priorytetu, możliwa jest realizacja projektów, które zakładają ochronę i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym, przyczyniają się do poprawy stanu infrastruktury kultury i szkolnictwa artystycznego oraz zwiększają dostęp do kultury. W grę wchodzi takie działania jak np. rewitalizacja, rewaloryzacja, konserwacja, renowacja, adaptacja na cele kulturalne, konserwacja zabytków ruchomych, tworzenie systemu zabezpieczeń czy też digitalizacja zbiorów.

W ramach priorytetu możliwe są działania:

Działanie 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.

Działanie 11.2 Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym.

Działanie 11.3 Infrastruktura szkolnictwa artystycznego.

Typy projektów przewidzianych do realizacji w ramach działania obejmują:

1. Rewitalizację, rewaloryzację, konserwację, renowację, restaurację, zachowanie, a także adaptację na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem.
2. Zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu (wyłącznie jako jeden z elementów projektu).
3. Zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem.

Z uwagi na wyczerpanie środków finansowych w ramach Priorytetu nie przewiduje się prowadzenia kolejnych naborów wniosków. Następne wnioski realizowane będą po ustaleniu zasad finansowania w okresie 2014- 2020.

- **Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014 - 2020**

Obecnie trwa przygotowanie trzech typów programów: transgranicznych, transnarodowych i międzyregionalnego na lata 2014 - 2020. Zasadniczą różnicą między trzema typami współpracy jest zakres terytorialny, w ramach którego można realizować wspólne przedsięwzięcia:

- obszary przylegające do granic państwowych, w przypadku programów współpracy transgranicznej. Programy transgraniczne służą przede wszystkim budowaniu więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw dotyczących między innymi ochrony środowiska, rozbudowy infrastruktury, wymiany kulturalnej, czy wzajemnych kontaktów młodzieży;
- duże zgrupowania europejskich regionów z kilku lub kilkunastu państw w ramach programów współpracy transnarodowej;
- wszystkie regiony UE w zakresie współpracy międzyregionalnej. Projekty, oparte na współpracy z partnerami zagranicznymi mogą dotyczyć m.in. kultury, sztuki, turystyki i promocji regionu.

- **Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)**

Mechanizm Finansowy EOG, obok funduszy strukturalnych, stanowi największe źródło zewnętrznego finansowania kultury w Polsce. Środki przeznaczone przez trzy kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Norwegię, Islandię i Liechtenstein, aktywnie wspierają działania między innymi z zakresu kultury. Środki nowej perspektywy uruchomione zostały w 2011r. Wzorem poprzedniej edycji programu można ubiegać się o środki przeznaczone na ochronę dziedzictwa kulturowego na projekty dotyczące:

- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne obiektów historycznych i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, szczególnie realizowane w ramach przyjętych strategii rozwoju produktów turystyki kulturowej;
- rewitalizacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne zespołów fortyfikacyjnych i budowli obronnych oraz obiektów przemysłowych o wysokiej wartości historycznej (szczególnie na muzea nowoczesności);
- renowacji, ochrony i zachowania miejsc pamięci i martyrologii;
- budowy i rozbudowy publicznych i niekomercyjnych instytucji kultury o europejskim znaczeniu;
- budowy, rozbudowy, odbudowy i adaptacji infrastruktury kulturowej w miejscach o symbolicznym znaczeniu dla polskiej kultury;
- kompleksowych programów konserwacji i digitalizacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów i archiwaliów istotnych dla europejskiego dziedzictwa kulturowego;
- zabezpieczanie zabytków ruchomych i nieruchomych przed kradzieżą i zniszczeniem.

Dofinansowanie może sięgnąć 90 % kosztów kwalifikowanych, w zależności od rodzaju beneficjenta. W związku z tym, że dokumenty programowe i kryteria przyznawania dotacji ulegają drobnym zmianom w każdym roku budżetowym, należy korzystać z aktualnie obowiązujących dokumentów.

11. Wydatki gminy Włoszczowa związane z ochroną zabytków

Wydatki gminy, związane z dofinansowaniem działań dotyczących opieki nad zabytkami, sięgają 2009 roku, kiedy przyjęta została uchwała nr XXXVI/255/09 Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 21 maja 2009r., w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków. Od 2009r. podejmowane były działania związane z przekazywaniem dotacji na ochronę zabytków i przedstawiają się one następująco:

1. Uchwała Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 15 czerwca 2009r. w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorskie restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Dotacji udzielono Parafii Rzymsko- Katolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, 29-100 Włoszczowa ul. Partyzantów 3 - dotacji w wysokości 9.960 zł na konserwację kamiennego pomnika - figury Matki Bożej Włoszczowskiej z 1891r., wpisanej do rejestru zabytków ruchomych województwa świętokrzyskiego pod Nr 86B.

2. Uchwała Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 19.08.2011r. w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorskie restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Dotacji udzielono Parafii Rzymsko - Katolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, 29-100 Włoszczowa ul. Partyzantów 3- dotacji w wysokości 20.000 zł na ocieplenie pianką poliuretanową sklepień Kościoła p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, zabytku wpisanego do rejestru zabytków ruchomych województwa świętokrzyskiego pod Nr 430A decyzją Nr 226 z dnia 2października 1956r.

3. Uchwała Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 30 października 2012r.w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorskie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru zabytków.

Dotacji udzielono Parafii Rzymsko- Katolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, 29-100 Włoszczowa ul. Partyzantów 3 - dotacji w wysokości 49.201 zł na przeprowadzenie w kościele parafialnym prac konserwatorskich przy balustradzie chóru muzycznego i prospekcie organowym (szafa), wpisanych do rejestru zabytków ruchomych województwa świętokrzyskiego pod Nr 86B na podstawie decyzji Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach, wydanej w dniu 18 października 2007r. i zmienionej w dniu 2 lutego 2012r.

4. Uchwała Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 26 września 2013r. w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorskie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru zabytków.

Dotacji udzielono się dotacji Parafii Rzymsko - Katolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, 29-100 Włoszczowa ul. Partyzantów 3 na prace konserwatorskie zabytku ruchomego- prospektu organowego, wpisanego do rejestru zabytków ruchomych Województwa Świętokrzyskiego pod Nr 86B na podstawie decyzji Świętokrzyskiego

Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach z dnia 18 września 2007r., w wysokości 23.985 zł.

5. Uchwała Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 27 marca 2014r. w sprawie udzielenia dotacji na roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków.

Dotacji udzielono Parafii Rzymsko - Katolickiej pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kurzelowie, ul. Sienkiewicza 3, 29-100 Włoszczowa, dotacji w wysokości 20.000 zł, na roboty budowlane przy zabytku nieruchomym- drewnianej kaplicy św. Anny w Kurzelowie, wpisanym do rejestru zabytków nieruchomych Województwa Świętokrzyskiego pod Nr 788A, na podstawie decyzji Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach z dnia 16 września 1972r.

6. Uchwała Rady Miejskiej we Włoszczowie z dnia 18 września 2014r. w sprawie udzielenia dotacji na roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków.

Dotacji udzielono Parafii Rzymsko-Katolickiej p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny we Włoszczowie, ul. Partyzantów 3, 29-100 Włoszczowa, dotacji w wysokości 97.000,00 złotych, na roboty budowlane obejmujące: wymianę zużytych okien na drewniane 36 szt., naprawę tynków i scalenie kolorystyczne elewacji w partiach przyokiennych, wykonanie nowych obróbek blacharskich przy zabytku nieruchomym – Kościele Parafialnym p.w. WNMP we Włoszczowie, wpisanym do rejestru zabytków nieruchomych Województwa Świętokrzyskiego pod Nr 430A, decyzją Nr 226 Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Kielcach z dnia 21 czerwca 1967r.

Dla stanowisk archeologicznych, wpisanych do rejestru zabytków, z terenu gminy, ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk: grodzisko we Włoszczowie, tzw. kopiec św. Jana Nepomucena (AZP 85-57, nr stanowiska w miejscowości 20, na obszarze 23) oraz dla reliktywów dworu obronnego „na kopcu” i relikty średniowiecznej zabudowy kolegiackiej w Kurzelowie (AZP 85-56, nr stanowiska w miejscowości 2, na obszarze 2), gmina ma w planach podjęcie działań związanych ze zwiększeniem ochrony, poprzez zabezpieczenie obiektów przed niszczeniem, oznakowanie obiektów oraz wytyczenie ścieżki spacerowej/ turystycznej. Podjęcie działań związane jest z pozyskaniem środków unijnych.

12. Bibliografia

1. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. 2003 nr 162 poz. 1568, ze zm.);
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz. U. nr 78, poz. 483, ze zm.);
3. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. 2012 poz. 642, ze zm.);
4. Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. 2012 poz. 647, ze zm.);
5. Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane (Dz. U. 2013, poz. 1409, ze zm.);
6. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001r.- Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2013 poz. 1232, ze zm.);
7. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2013 r. poz. 627, ze zm.);
8. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. 2014r. nr 102 poz. 651);
9. Ustawa z dnia 25 października 1991r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. 2012r., poz. 406, ze zm.);
10. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. 2010r. nr 234, poz. 1536 ze zm.);
11. Ustawa z dnia 21 listopada 1996r. o muzeach (Dz. U. 2012r. poz. 987, ze zm.);
12. Ustawa z dnia 14 lipca 1983r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. 2011r. nr 123, poz. 698, ze zm.);
13. Ustawa z 6 września 2001r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. 2001r. nr 112, poz. 1198, ze zm.);
14. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011r. nr 113, poz. 661);
15. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2014r. poz. 399);
16. Materiały udostępnione przez Urząd Gminy Włoszczowa;
17. Materiały konserwatorskie udostępnione w siedzibie WKZ o. Kielce;
18. www.michalpiorun.home.pl/page23.php?post=38;
19. www.wloszczowa.pl;
20. www.wloszczowa.eobip.pl;
21. www.powiat-wloszczowa.pl;
22. www.swietokrzyskie.pl;
23. www.sejmik.kielce.pl;
24. Katalog zabytków sztuki w Polsce. T. III. woj. kieleckie, z. 12.pow. włoszczowski, red. J. Łoziński i B. Wolff, Warszawa 1966;

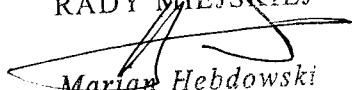

25. Mirowski R., Drewniane kościoły i dzwonnice Ziemi Świętokrzyskiej, ROSIOŚK, Kielce, 2002;
26. Janaczek S., Z dziejów gminy włoszczowskiej, Włoszczowa 2004;
27. Janaczek S., Włoszczowa zarys dziejów miasta do końca XVIII w., Włoszczowa 2007;
28. Janaczek Stanisław (red), Czterechsetlecie urodzin Stefana Czarnieckiego, Włoszczowa 1999;
29. Chudziński Krzysztof, Park arboretum w Czarncy [w:] Włoszczowskie Zeszyty Historyczne nr 2/96, s. 53-57;
30. Hadamik Cz., Bebelno koło Włoszczowy- wieś i siedziba rycerska w wiekach średnich, Kielce 2004;
31. Hadamik Cz., Zabytki Powiatu Włoszczowskiego, Włoszczowa 2010;
32. Kiryk F., , Urbanizacja Małopolski, Województwo Sandomierskie XIII- XVI w. Kielce 1994;
33. Słownik geograficzno- historyczny powiatu włoszczowskiego, red. S. Janaczak, Włoszczowa 2005;
34. Hadamik Cz., Zabytki powiatu włoszczowskiego, Starostwo Powiatowe, Włoszczowa 2010;
35. Cenda B., Kościoły, kaplice i dzwonnice drewniane- województwo świętokrzyskie, Kraków 2012;
36. www.nid.pl;
37. www.nimoz.pl;
38. www.stat.gov.pl/gus;
39. www.isap.sejm.gov.pl;
40. www.wikipedia.pl.

13. Spis tabel

1. Tabela nr 1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gminy Włoszczowa;
2. Tabela nr 2. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Włoszczowa;
3. Tabela nr 3. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków w gminie Włoszczowa;
4. Tabela nr 4. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Włoszczowa;
5. Tabela nr 5. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków w gminie Włoszczowa;
6. Tabela nr 6. Stanowiska archeologiczne zabytkowe obszary na terenie gminy Włoszczowa;
7. Tabela nr 7. Analiza SWOT.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ

Marian Hebrowski